

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Bei meiner Kriegsexperienz habo ik gelernt, dass man in der Kunst des Kriegs nie auslernt, und dass man, wenn man sich mit Ernst darauf legt, beständig neue Sachen entdecken kan.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

ELFDE DEEL.

SEPTEMBER 1842. - N°. 3.

BREDA,
BROESE & COMP.
1842.

*De Ondersgetekende verklaart
dat het Tijdschrift in Nummer 3
hier is geprint en door hem No.
volgemaakt.*

Breda, den 31^e Octobris

Broese & Comp.

DE

MILITAIRIJSCH SPEKTATOR.

TIJDSCHEFT

VOOR 1842

HERBERGZAAMINGEN ENZ.

The text of this notice is printed in Dutch, and will be found in the Dutch edition of this paper, and will be found in the Dutch edition of this paper, and will be found in the Dutch edition of this paper.

HOOFD-REDACKEUR

J. C. van Nijmegen

ELDER DEEL

SEPTEMBER 1842. - N. 3.

BREDA
BROESE & COMP.
1842

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtoos aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Nijmegen, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

MIDDELEN EN WEGEN

TER OPSPORING DER KENNIS VAN DE GEMIDDELDE SCHOOTSVERHEDEN EN DE KANS VAN TREFFEN MET HET VELDGESCHUT.

Het is ons voorgekomen, dat er hier en daar eenige weifeling bestaat omtrent het ware begrip der kans van treffen met het geschut, in het bijzonder met het veldgeschut; evenzoo vermeenen wij te kunnen vooronderstellen, dat de zeer belangrijke proeven, welke nopens dit vraagpunt in 1826 te Waalsdorp zijn genomen, niet algemeen bekend zijn. Om deze en gene redenen, zullen wij hier laten volgen een uittreksel van het verslag door den toenmaligen kapitein der artillerie (thans kolonel gouverneur der Koninklijke Militaire Akademie) *Seelig*, over deze proefneming uitgebragt, welk fragment meer dan voldoende zal wezen, om de denkbeelden omtrent dit punt te bepalen.

In het ontwerp dat de praktische oefeningen der kadetten, voor het jaar 1826 bepaalde, was opgegeven het getal schoten, uit de kanons van 12 en 6 \mathcal{R} te doen, en wel tot nasporing van de gemiddelde *schootsverheden* en de *kans van treffen*, op de afstanden van 400 tot 1500 passen, of wel zoover het terrein tot die proeven geschikt zoude gevonden worden. Het getal was bepaald op 150 schoten voor elk kaliber. Vervolgens zegt de kolonel *Seelig*, in het bedoelde verslag het volgende:

« Om de kans van treffen der kogelschoten te bepalen, is de kennis der schootsverheid met al de afwijkingen, zoo in lengte als breedte, d. i. de afmetingen des regthoeks, waarin al de kogels den grond raken, alleen niet voldoende; maar men moet daartoe tevens ook weten, op welk eenen afstand vóór den opslag, het projectiel in deszelfs dalenden tak den grond zoo dicht genaderd is, dat voorwerpen van bepaalde hoogte, b. v. een kavallerie- of infanterie-troep, daardoor kunnen worden getroffen. Men dient derhalve te weten, op welke lengte het schot op deze voorwerpen raserend of bestrijkend wordt. Zal de kennis van dit laatste punt, d. i.

die van de bestreken ruimte des schots, volledig zijn, zoodat men deze werking op voorwerpen van verschillende hoogte kan toepassen, dan dient men noodzakelijk door dadelijke proefnemingen den hoek te onderzoeken, onder welken het projectiel den grond treft. Berekeningen op de waarneming van een enkel schot gegrond, baten hier weinig; want de kennis van de gemiddelde schootsverheden en der gemiddelde invallingshoeken kan enkel als leiddraad tot doelmatige aanwending des geschuts, nuttig zijn. Om echter een bepaald oordeel over de *kans van treffen* des geschuts te vellen, behoort men al de afwijkingen te kennen, want deze allen moeten hiertoe in rekening worden gebragt.»

« Daar er voor het laatste onderwerp, dat is, het onderzoek der bestreken ruimte, bij ons, voor zooveel mij bekend is, nog niets gedaan is, en wat het eerste punt, d. i. de schootsverheden, aangaat, er zulke groote verschillen gevonden worden tusschen de uitkomsten der proeven die vroeger hier te Waalsdorp gedaan zijn, met andere, elders verrigt (b. v. die welke in 1825 op het strand te Scheveningen hebben plaats gehad), dat ook te dien aanzien er nog veel te onderzoeken was, zoo achtte ik de mij opgedragene taak van zooveel gewigt, dat ik besloot alles in het werk te stellen, om resultaten te verkrijgen, waarop men zich zoude kunnen verlaten: resultaten die voor de wetenschap en de dienst, beide wezenlijk nut konden aanbrengen. Zulks bepaalde mij dan, om liever slechts een gedeelte dezer taak af te doen, dan gevaar te loopen, door eene overhaaste en oppervlakkige behandeling, het regte doel te missen.»

« Daar de schootsverheden noodzakelijk op den grond moeten worden opgemeten, en de projectielen eenen grooteren of kleineren afstand bereiken zullen, naar gelang de as des stuks eenen grooteren of kleineren hoek met de grondlijn maakt, zoo moet men natuurlijk sommige punten vaststellen, zonder welke er op verschillende plaatsen, verschillende schootsverheden zullen verkregen worden, daar de een zich die punten anders voorstelt dan een ander. Hiertoe behooren in de eerste plaats de hoogte van het wit of mikpunt op de schijf boven de grondlijn; aangezien, indien de een dit altijd op het midden

der schijf neemt, hoe groot die ook zijn mag, een ander dit punt, naar gelang zulks het beter treffen voegt, zonder zwaarigheid, nu eens aan den voet, dan eens aan den top der schijf plaatst, er dan ook zooveel verschillende schootsverheden zullen verkregen worden, als er schijven gebruikt zijn, of de witten daarop hooger of lager genomen zijn geworden. Het is dan ook geen wonder dat zulke resultaten niet overeenstemmen. In de tweede plaats moet de rigting met het quadrant, bij het kanon, geheel wegvallen, daar dit tot niets dient en aanleiding geeft tot misslagen, indien de schoten niet in een volmaakt waterpas terrein geschieden. Meestal zal hier het wit of mikpunt geheel wegvallen, immers bij het minste verschil in hoogte, en zoo men nu de schijf op een oneffen terrein ophoogt of ingraaft, om de roos met de monding des stuks waterpas te stellen, dan heeft zulks veeltijds weder eenen anderen misslag ten gevolge, want als men de schoten nu op den hooger of lager liggenden grond opneemt, verkrijgt men die te klein of te groot. Tot dergelijke handelingen heeft het gebruik van het quadrant meer dan eens aanleiding gegeven. In de derde plaats dient er gezorgd te worden, dat op het terrein waar de proef zal plaats hebben, dáár waar de projectielen den eersten opslag zullen maken, de grond effen is, en dat de grondlijn hier op eene genoegzame lengte het terrein raakt. Of dit terrein overigens eene geringe klimming of daling heeft, of waterpas is, dit is hetzelfde; edoch, op eene grondlijn, die door de lucht, of onder den grond loopt, kan men de schootsverheid natuurlijk niet opmeten, of men begaat den misslag hierboven opgegeven. Al het aangevoerde is zoo duidelijk, dat het geen verder betoog behoeft, en ik heb met deze kleine uitweiding hier niets anders bedoeld, dan alleen, om te doen blijken, dat ik bij onze proeven er inzonderheid op gelet heb, dergelijke grove misslagen verwijderd of buiten invloed te houden.»

«Naar aanleiding van het hierboven aangevoerde, bepaalde ik, dat in alle onze proeven, het wit op de schijf ter gelijke hoogte met de monding des stuks boven de grondlijn zoude gesteld worden; dat de grondlijn het terrein, dáár waar de eerste aanslagen der boogschoten zouden komen, moest raken; dat het terrein aldaar effen moest zijn, en dat voorts de riglijn altijd evenwijdig met de grondlijn zoude loopen.»

«Het eerste en derde punt, enkel tot de rigting van het stuk betrekking hebbende, was hier, gelijk overal, uitvoerbaar, doch de meer of minder volmaakte uitvoering van het tweede punt, hangt ten eenenmale van het terrein af, hetgeen daartoe geheel of gedeeltelijk geschikt, of ook geheel ongeschikt kan zijn. De vlakte te Waalsdorp voor dit oogmerk onderzoekende, vindt men, dat aldaar zwaarigheden van verschillende aard bestaan; in het midden is dezelve genoegzaam

effen, en aldaar vindt men ook plekken voor het plaatsen der schijf geschikt, zooals achterwaarts in het wester hoekpunt, ook genoegzaam terrein tot het plaatsen der stukken; doch is van deze laatste streek geen gebruik te maken, doordien de kogels met hunne ricochetten, over het in de tegengestelde rigting liggend duin heen, in de buitenplaatsen zouden rollen, en zulks noodzaakt, tot het doen der schoten in de lengte der vlakte. Hier ontmoet men, de schijf op eene doelmatige plaats stellende, eene andere zwaarigheid. Men kan namelijk de stukken aldaar niet op al de voorgeschrevene afstanden, naar behooren voor de schijf plaatsen, terwijl de grond, kort achter de schijf, zeer oneffen wordt; dezelve is op grooteren afstand, tusschen de duinen, zeer moerassig en met struiken bezet, waarop de ricochetten moeilijk zijn na te gaan en waarin de kogels ligtelijk verloren worden.»

«Na veel zoekens werd er eindelijk eene rooilijn gekozen, die beloofde aan de vereischten — voor zooveel het hier maar eenigzins mogelijk was — te voldoen. Bij de naauwkeurige waterpassing bleek derzelve geschiktheid nog nader. Zij werd vervolgens ter lengte van 1200 el gekielspit en afgebakend.»

«De schijf voor de kogelschoten bestemd, bestond uit vijf afzonderlijke schijven, elk 5 ellen in het vierkant. De eene met deszelfs midden regthoekig op de rooilijn geplaatst, en de andere vier, twee aan elke zijde rakelings er tegen aan, zoodat de geheele schijf eene lengte van 15 ellen bij 5 ellen hoogte besloeg. Op 50 ellen voor deze groote schijf en evenwijdig aan dezelve, werden uitgespannen netten geplaatst, ter gelijke breedte als de schijf, en op gelijken afstand ook achter de schijf; zoo dat hier op 100 ellen lengte, drie doelen geplaatst waren, geschikt om de noodige gegevens te leveren tot berekening der invallings-hoeken van de projectielen. De rooilijn werd voorts achter in de duinen, voor het opnemen van het rolschot, tot de uiterste grenzen, welke deze schoten konden bereiken, afgebakend; aangezien — ofschoon ook tot de kennis van den loop der ricochet-schoten hier, om de ongelijkheid des gronds, weinig nuttigs op te sporen was — deze schoten in alle geval, al ware het ook slechts om de projectielen terug te bekomen, dienden waargenomen te worden, waarbij dan ook ligtelijk gelijktijdig op de afstanden kon worden gelet.»

«Het terrein nu niet toelatende, om de voorgeschrevene proef geheel ten uitvoer te brengen, zoo besloot ik de kans van treffen voor de kanons, bij de rigting in het kernschot, vizierschot, en met één duim opzet, te onderzoeken.»

« Beschouwing der proeven in de beide hierachter
volgende tafelen bevat.»

« Het is reeds vermeld geworden, dat het terrein te Waalsdorp ongeschikt is, om er al de tot het onderzoeken van den kans van treffen, voorgeschrevene schoten, met eenig vooruitzicht op goede uitkomsten te doen plaats hebben, en dat ik mij uit dien hoofde genoopt heb gezien, het onderzoek slechts tot de kleinere afstanden te bepalen. Wijders, dat het volledig opnemen der ricochetten wegens de oneffenheid en bedekking des terreins, zwaarigheden had. Wat het laatste punt betreft, bleek het ook later, dat het personeel waarover men beschikken konde, insgelijks niet voldoende was tot die opneming. Om deze en gene oorzaken, heeft men eenige ricochetten gemist. Het opnemen van het rolschot, was ook, om de reeds aangevoerde reden, als eene bijzaak beschouwd, dat op het hoofddoel des onderzoeks van geen den minsten invloed was. De werking van het rolschot hangt daarenboven zoo geheel van den aard en de gesteldheid van het terrein af, dat er ook bij het voorhanden zijn van al de vereischte middelen, van onze proeven, inzonderheid ook wegens het hiertoe te geringe getal schoten, te dien aanzien, weinig voor de vordering der wetenschap ware op te doen geweest.»

« Vermits nu de geringe uitgestrektheid der proeven veroorloofde, voor de korte afstanden, het onderzoek eene grootere volledigheid te geven, d. i. een grooter getal schoten op elken afstand te doen, dat wel het eenigste middel is tot het verkrijgen van een grooter getal dienstige gegevens, zoo bepaalde ik, tot het onderzoeken van de schootsverheid, bij de drie hierboven vermelde rigtingen, voor elk kanon 20 schoten.»

« Uit de tafelen blijkt het, dat er uit het kanon van 12 \mathfrak{F} , op deze wijze 70 schoten gedaan zijn, als: 50 bij de rigting in het kernschot, 20 in het vizierschot en 20 met een duim opzet. Dat er 20 schoten meer bij het kernschot dan bij de andere schoten gedaan zijn, werd veroorzaakt door de ontdekking, die bij het twintigste schot gedaan werd, dat de controleur, welke men sedert jaren te Waalsdorp gebruikt had, één streep te lang was; 't welk dan ook noodzaakte den invloed te onderzoeken, die zulks op de schootsverheden had kunnen hebben, en hiertoe werden tien nieuwe schoten noodig. Met kanon à 6 \mathfrak{F} is het getal der gedane kogelschoten 60 geweest.»

« Bij al deze schoten zijn de stukken vlak boven de rooilijn geplaatst geweest, en op al de afstanden waar het noodig was, heeft men den grond zoo diep uitgestoken, dat het stuk in hetzelfde waterpasse vlak met de schijven te staan kwam. Deze voorzorg geschiedde om meer vertrouwen voor onze proeven te winnen, anders zou ik dezelve als overtollig

hebben geacht. Op 600 ellen voor de schijf, is op 150 ellen van het nulpunt, in de rooilijn eene ter diepte van 0,29 ingezonken bedding geplaatst geweest.

a. Kogelschoten uit den korten 12 \mathfrak{F} . In de I. tafel welke van deze schoten al de bijzonderheden bevat, vindt men, behalve de gewone aantekeningen, bij elk schot eene naauwkeurige opgaaf van den eersten opslag des projectiels, zooals tevens de gemaakte ricochetten en de geheele rolschootsverheid. De ricochetten zijn, om aangevoerde redenen, niet volledig kunnen opgeteekend worden. Men had hier, wel is waar, met meer zorg kunnen te werk gaan, aangezien zelfs sommige van de eerste sprongen ontbreken; maar de oorzaken daarvan moeten gezocht en toegeschreven worden beiden aan de onge oefendheid en het te geringe getal manschappen. De kogels moesten somwijlen zeer ver worden nageloopt, hetgeen zeer natuurlijk aanleiding gaf, dat dit, gemakshalve, wel eens verzuimd werd. Ondanks alle moeite, was dit niet te verhelpen; want daar ik de waarneming van het boogschot tot het hoofd oogmerk der proef gesteld had, zoo was daartoe dan ook bij voorkeur alles ingespannen, en op te dien aanzien verkregene resultaten kan men zich dan ook verlaten. De afwijkingen der kogels, zoo bij het boogschot (dat is bij den eersten aanslag) als het rolschot (dat is, aan het einde der geheele schootsverheid) zijn insgelijks vermeld. Daarachter zijn, in twee kolommen de resultaten gegeven van de waargenomen hoogte, waarop de kogels door een der netten of door de schijf gegaan zijn, en den afstand op welken zij daarachter den grond hebben geraakt. Daar waar sommige dezer kogels een net en de schijf te gelijk getroffen hadden, heeft men altijd den laagsten doorgang en kortsten aanslag gegeven, ten einde dusdoende de kromte der baan, op de berekeningen van den invallingshoek, van geringen invloed te maken.»

« De invallingshoeken, in de voorlaatste kolom der tafel bevat, zijn tot minuten toe, op de bekende wijze berekend geworden, en zoo ook de opstuitingshoeken, die in de laatste kolom zijn aangeteekend. Voor de laatstgenoemden heeft men insgelijks de schoten door de netten waargenomen; maar daar slechts weinige kogels zoo gunstig vielen, dat zij in derzelve opstuiting nog eens doorsloegen, iets hetwelk wegens de niet genoegzame hoogte van de laatste netten, nog verminderd werd, zoo waren er voor de opstuitingshoeken dan ook bij verre na zoovele gegevens niet te bekomen, als voor de invallingshoeken. Het is om dit geringer getal, dat ik hier slechts de berekende hoeken, met weglating der gegevens waaruit dezelve zijn afgeleid, aangeteekend heb.»

« De opstuitingshoeken geheel van de vastheid des terreins afhankelijk zijnde en grooter of kleiner wordende, naar gelang de grond vaster of lossen, d. i. meer of minder veerkrachtig

is, zoo kon dit ook slechts eene bijzaak van ons onderzoek zijn. Aangezien het echter voor de kennis der werking van het geschut en der kans van treffen onbetwistbaar van groot belang was, zoo was het ook pligt, om te dien aanzien alles te verzamelen wat de omstandigheden maar eenigzins toelieten, en uit dit oogpunt beschouwd, zal ook deze opgave niet overtollig zijn. Men ziet echter dat de resultaten te ver uiteenloopen om er iets beslissends uit af te leiden; zij zullen echter kunnen dienen, om te doen inzien, dat hier eene bijzonder groote speling in de grootte der hoeken bestaat, en dat men alzoo moeilijk de hoogte en bestrijking der ricochetten, of sprongen der projectielen bij het rolschot zal kunnen bepalen.»

«De nasporing van de grootte der invallingshoeken der projectielen, bij de verschillende rigting- of vizierhoeken, waarvan men zich in het veld, op de daarmede te bereiken afstanden, van de kogelschoten bedient, was verreweg het belangrijkste gedeelte van onze proef. Voor de kennis der schootsverheden zijn allerwege proeven genomen. In alle geschriften over de artillerie, vindt men daarvan tafels. De groote proef die in 1798 te Waalsdorp heeft plaats gehad, onze proeven aldaar sedert 1819, hebben er voor ons veldgeschut gegeven, en mogten zij allen iets te wenschen overlaten, dan zijn bij de jaarlijksche exercitien der artillerie, ligt gegevens te verzamelen. Het vereischt slechts een voorschrift over de wijze van uitvoering om de resultaten te doen overeenstemmen. Ofschoon nu ons nieuw onderzoek, voor zoover de schootsverheden betreft, ook niet geheel onbelangrijk kan worden geacht, zoo was toch de nasporing der invallingshoeken van veel grooter belang, omdat het hier een allerbelangrijkst punt voor de artillerie-wetenschap gold, waaromtrent men nog geheel in den blinde tast, en hetgeen, in weerwil der raadgevingen van den der zaak doorkundigen *Scharnhorst*, tot nog toe niemand der moeite heeft waardig geacht, eens volledig te onderzoeken. De kennis van den hoek waaronder het projectiel den grond treft, is voor den artillerist niet minder belangrijk dan de schootsverheid, voor 't minst in het veld, alwaar geenszins sprake van schijfschieten is. De kennis toch van dezen hoek wordt volstrekt vereischt, om over de lengte der bestrijking van het schot, op voorwerpen van verschillende hoogten, te kunnen oordeelen. Van deze bestrijking nu hangt grootendeels de kans van treffen af, gelijk later blijken zal. Het is ook bijna onbegrijpelijk, dat dit onderwerp zoo weinig de aandacht der artilleristen tot zich getrokken heeft; te meer daar zoo vele kundige schrijvers er de aandacht op hebben getrokken. De generaal *v. Scharnhorst* geeft in het III. Deel van zijn bekend *Handbuch der Artillerie*, eenige opgaven over dit onderwerp, en wel in de 28ste, 29ste en 30ste tabellen. In de eerste dezer tabellen vindt men eene opgave van proeven

door de Deensche artillerie bewerkstelligd, met kanons van 36, 24 en 18 pond; de bijzonderheden dezer proeven ontbreken echter. De genoemde schrijver leidt uit deze proef af, dat de invallingshoeken bij eenen elevatiehoek van 1 tot 2 graden een en een half maal en bij 6 graden dubbel zoo groot als de elevatie-hoeken zijn: eene wet die in meest al de nieuwere Deutsche leerboeken over de artillerie, als onomstootbare waarheid, op het veldgeschut wordt toegepast. En wie zal het hunne auteurs ten kwade duiden? Er bestaan geene andere opgaven dan deze. *Scharnhorst* zag echter het onvolmaakte dier opgaven zeer goed in, en hij uitte den wensch, dat er meer volledige proeven te dien aanzien mogten worden gedaan, waarbij hij met de woorden eindigt: «*ihre Resultate werden eben so wichtig für die theoretische als praktische Artillerie seyn.*»»

«De majoor *Börkenstein* heeft later in het 2de deel van zijn *Lehrgebäude*, eene tafel gegeven van eene dergelijke proef die te Berlijn heeft plaats gehad. Het blijkt daaruit, dat de raadgevingen van *Scharnhorst* aldaar den welverdienden ingang hebben gevonden.»

«Tot nadere beoordeeling der schoten uit het kort kanon van 12 @ gedaan, nemen wij eenige hoofresultaten, die de proef opgeleverd heeft; deze zijn de volgende:»

«De gemiddelde boogshoots-verheid by de verschillende rigtingen is:

In het kernschot.	205 ellen of $2\frac{1}{2}$ passen.
» vizierschot.	639 " " 885 " "
Met een duim opzet.	763,3 " " 1018 " "

«De regthoek waarin de kogels gevallen zyn, heeft de volgende afmetingen:

Bij het kernschot.	79 ellen lang en 1,45 ellen breed.
» vizierschot.	205 " " 12,41 " "
Met een duim opzet.	557 " " 12,70 " "

«De gemiddelde invallings-hoek is:

Bij het kernschot.	0°, 59'
» vizierschot.	1°, 46'
Met een duim opzet.	2°, 23'

«Deze gegevens bieden zoo ruime stof tot beoordeeling en toepassing aan, dat het bestek van het rapport niet eens de aanduiding daarvan veroorloofde, en ik zal derhalve slechts iets aanstippen, omtrent het gebruik of de aanwending van den invallingshoek; en aangezien het onverschillig is, welk schot onder de twee laatsten, hier tot toepassing genomen wordt, zoo kies ik het visier-schot, als het meest van allen gebruikt wordende.»

«Bij de rigting in het vizier-schot, kunnen de schootsverheden, blijkens onze proeven, tot 205 ellen in lengte verschillen, en indien men dus een strook gronds, de geheele breedte des regthoeks (12,41 ellen) beslaande, in denzelfden

gelegen en 1 el breed, met kogels wilde beschieten, zoo zou de kans van treffen, daarop slechts $\frac{1}{205}$ zijn; d. i. van de 205 schoten zou er, buiten de werking des toevals, maar op één treffer te rekenen zijn. Het kanon wordt evenwel niet tegen horizontale, maar tegen verticale voorwerpen gebedigd en zulks verandert de zaak. Zij wordt gunstiger, doordien de werking des projectiels zich nu niet meer enkel tot het punt van aanslag op den grond bepaalt, maar op grooteren of kleineren afstand vóór dat punt reeds verticale voorwerpen treffen kan. Is zulk een verticaal doel niet groot, b. v. een klein wit op de schijf, dan zal de kans van treffen hierop ook zeer klein zijn; soms kleiner nog, dan die welke wij hierboven voor de horizontale strook opgaven, aangezien men hier op eene uitgebreidheid van geringere afmeting schiet. In het veld echter zijn de doelen grooter; men schiet doorgaans op uitgestrekte liniën van troepen, en het is om het even of men die boven of beneden treft. Op de zijdelingsche afwijking der kogels, d. i. op de breedte van den regthoek, behoeft zeldzaam gelet te worden, doordien het doel eene grootere uitgestrektheid heeft dan deze afwijkingen bedragen, en de kans van treffen zal dus hier zooveel grooter worden, naarmate de doelen hooger zijn. Is de uitgebreidheid in de hoogte zoo groot, dat het projectiel op het hoogste punt zijner baan, er binnen blijft, dan zou dezelve van de monding des stuks af, tot dáár waar het projectiel opslaat onfeilbaar getroffen worden. In het laatst vooronderstelde geval, bestaat er zekerheid van treffen, zoodanig als het kernschot eene dusdanige zekerheid oplevert, wanneer men hetzelfde tegen eene infanterie- of kavallerie-linie bezigt. Bij het vizierschot komt echter de kogel op het hoogste punt zijner baan, gemiddeld 4 ellen boven den grond, zoodat die baan, voor de genoemde doelen, niet meer bestrijkend is, en het is derhalve hier, dat eene kans van treffen bestaat, die grooter wordt of toeneemt, naar gelang de doelen hooger worden.»

«Om nu de kans van treffen des vizier-schots op een verticaal doel te bepalen, zoo moet deszelfs hoogte noodzakelijkerwijze bekend zijn. Daartoe nemen wij een infanterie-front en stellen gemakshalve deszelfs hoogte op twee ellen. Hier is nu te onderzoeken ter welker lengte het projectiel, in deszelfs dalenden tak der baan, dit doel bestrijkt; d. i. op welken afstand vóór het aanslagpunt, het projectiel den grond tot op twee ellen genaderd zal zijn. Deze vraag is niet te beantwoorden, of men moet den hoek, onder welchen het projectiel bij dit schot den grond raakt, d. i. deszelfs invallingshoek kennen. Onze proeven hebben doen zien dat die hoek gemiddeld $1^{\circ}46'$ is.»

«De bestrekenne ruimte is nu voor ons geval $= \frac{2 \text{ ellen}}{\text{Tang } 1^{\circ}46'} = 64,8 \text{ ellen of } 87 \text{ passen.}$ »

«Wij zien daaruit dat de kogel een voorwerp van twee ellen hoogte in het boogshot, ter lengte van 64,8 ellen vóór het opslagpunt begint te treffen, en alzoo voor een dusdanig doel, ter geheele lengte van 64,8 ellen bestrijkend zijn zal, aangezien het toch om het even is, of wij de vijandelijke manschappen in het hoofd of de voeten treffen.»

«De horizontale schootsverheid kan echter 205 ellen verschillen, en daarvan worden hier, slechts ongeveer 65 ellen raserend bestreken. Om alzoo de kans van treffen te bekoemen, moet nog de laatste door de eerste gedeeld worden, aldus hebben wij $\frac{65}{205} = \frac{1}{3}$; anders gezegd: de kans om met het kanon van 12 $\text{\textcircled{E}}$ in het vizierschot, een voorwerp van 2 ellen hoogte te treffen, hetwelk zich op den afstand van deszelfs gemiddelde boogschots-verheid bevindt, is gelijk ongeveer het $\frac{1}{3}$, of met andere woorden: van elke drie kogels zal er één treffen.»

«Dit eene voorbeeld zal genoeg zijn, om de waarde der kennis van de invallings-hoeken te bewijzen, waartoe het dan ook alleen gediend heeft. Immers om de kans van treffen des vizierschots volledig toe te lichten, zou het nog noodig geweest zijn, na te gaan, hoe het geval gesteld is, als de kogel weder opstuit, waarbij dan de bestrijking achter den opslag naar den opstuitingshoek had moeten berekend worden. Voorts had kunnen onderzocht worden, hoe een en ander gewijzigd wordt, als men de uitersten der gevondene hoeken neemt; hoedanig de kans van treffen vermindert, als men zich 30 à 100 passen in den afstand vergist; als men één el hooger of lager rigt, enz., enz. Dit alles was echter te uitgebreid om hier te kunnen worden toegelicht, en behoort overigens niet tot het eigenlijk onderwerp van dit rapport.

b) Schoten uit het kort kanon van 6 $\text{\textcircled{E}}$.

Uit de II. tafel, welke de bijzonderheden van deze schoten bevat, de gemiddelde resultaten verzamelende, zoo vindt men:

«De boogschotsverheid:

In het kernschot gerigt.	255	ellen	of	515	passen.
» vizierschot	611	»	»	815	»
Met 1 duim opzet	692	»	»	925	»

«De regthoek waarin de kogels zijn gevallen:

Bij het kernschot.	167	ellen	lang,	2,56	ellen	breed.
» » vizierschot.	156	»	»	11,15	»	»
Met 1 duim opzet.	245	»	»	17,55	»	»

«De gemiddelde invallingshoek:

Van het kernschot.	. . .	$0^{\circ},48'$
» » vizierschot.	. . .	$2^{\circ},12'$
Met 1 duim opzet.	. . .	$2^{\circ},58'$

«Daar hetgeen hierboven ten aanzien der 12 $\text{\textcircled{E}}$ is aange-merkt, ook op die der zesponders van gelijke toepassing is, zoo vereischt het onderzoek van deze geene nadere toelichting.»

I. TAFEL. Schoten naar de schijf gedaan uit een kort metalen kanon à 12 \mathring{w} . Het gebruikte stuk gemerkt K, n°. 89; weegt 886 Nederl. ponden, gegoten te 's Hage, 1825.

DATUM.	WERSGESTELDHEID.	BUSKRUIDPROEF, ENZ.	Nummer der Schoten.	Lading	Rigting	SCHOOTSVERHEID TOT DEN					AFWIJKING UIT DE ROOILIJN.	De schijf of een der netten is getroffen ter hoogte van :	Het projectiel heeft achter het doel den grond geraakt op.	Invalings-hoek die de proef heeft gegeven.	Opstrijtings-hoek, nif gelijke waarnemingen, berekend.	Aanmerkingen.	
						1sten Opslag.	2den Opslag.	3den Opslag.	4den Opslag.	5den Opslag.							Het projectiel is blijven liggen.
3de Julij 1826.			1	2 P.	In het kerns.	ellen.	ellen.	ellen.	ellen.	ellen.	ellen.	ellen.	ellen.	ellen.	0 ^o ,17'	5 ^o ,15'	De gemiddelde kernboog-schootsverheid is hier 203 ellen. Het kortste schot bereikte 152 ellen en het verste 230 ellen.
De gemiddelde buskruidproef uit 3 worpen met den grootsten bol gedaan was, 225,9 ellen; eene latere proef gaf 220,77 ellen.			2	»	»	279	707	1145	»	»	1245	1,05 L 9 R	0,15	29,20	»	»	
			3	»	»	152	850	»	»	»	1250	i. d. lijn 28 R	»	»	»	»	
			4	»	»	154	860	1410	»	»	1645	id.	»	29,10	0 ^o ,14'	»	
			5	»	»	188	776	»	»	»	1455	0,15 L 10 L	0,12	»	»	»	
			6	»	»	228	»	1030	»	»	1395	0,1 R	»	26,90	0 ^o ,19'	»	
			7	»	»	225	»	990	1200	»	1245	0,7 L 7 L	0,15	»	»	»	
			8	»	»	231	»	1000	»	»	1235	i. d. lijn 2 R	»	29,87	0 ^o ,25'	0 ^o ,25'	
			9	»	»	194	588	873	»	»	1345	0,82 L 19 L	0,22	29,87	0 ^o ,25'	2 ^o ,49'	
			10	»	»	209	»	995	»	»	1145	0,5 L 20 L	0,45	47,00	1 ^o ,47'	»	
Bij de 4 eerste schoten, helder weder, vrij sterke wind voor, iets links tegen den kogel.			11	»	»	196	734	1095	»	»	1245	i. d. lijn 7 R	0,70	62,00	0 ^o ,39'	1 ^o ,8'	De gemiddelde invalingshoek in 39 minuten.
			12	»	»	188	»	»	»	»	1395	0,55 L 24 L	»	»	»	»	
			13	»	»	209	»	895	»	»	1095	i. d. lijn 9 R	0,40	42,00	0 ^o ,33'	0 ^o ,56'	
			14	»	»	191	»	1015	»	»	1225	0,2 R 17 R	0,60	60,80	0 ^o ,24'	1 ^o ,16'	
			15	»	»	197	»	1195	»	»	1245	0,1 L 17 L	0,45	44,20	0 ^o ,35'	3 ^o ,11'	
			16	»	»	195	»	1105	»	»	1245	0,1 L 23 L	0,55	50,00	0 ^o ,36'	»	
			17	»	»	196	»	»	»	»	1395	0,5 R 37 R	0,45	50,00	0 ^o ,31'	»	
			18	»	»	213	»	1095	»	»	1945	0,3 R 20 R	0,60	50,00	0 ^o ,41'	»	
4de Julij.			19	»	»	208	396	»	1295	»	1525	0,45 L 15 L	0,82	67,15	0 ^o ,42'	3 ^o ,37'	
Met het 5de schot te beginnen, helder weder, de wind zwak, voor iets tegen.			20	»	»	197	»	1025	1375	»	1565	i. d. lijn 17 R	0,75	82,10	0 ^o ,31'	1 ^o ,56'	
			21	»	»	218	595	1295	1465	1560	1845	0,65 L 9 L	1,2	82,00	0 ^o ,50'	1 ^o ,56'	
			22	»	»	190	»	970	1320	1495	1560	0,32 R 7 L	0,37	43,9	0 ^o ,29'	2 ^o ,3'	
			23	»	»	224	»	1125	1155	»	1155	0,24 R 20 R	0,9	77,3	0 ^o ,40'	4 ^o ,11'	
5de Julij.			24	»	»	197	»	1305	1625	1645	1695	i. d. lijn 50 R	0,6	50,0	0 ^o ,41'	»	
De lucht eenigzins bewolkt, vrij sterke wind, links tegen.			25	»	»	224	»	950	983	»	1845	0,35 R 13 R	0,85	87,0	0 ^o ,37'	»	
			26	»	»	197	»	1195	1965	»	2018	0,4 L 1 R	0,55	51,8	0 ^o ,36'	»	
			27	»	»	215	875	915	»	»	1195	0,75 R 5 R	0,75	68,4	0 ^o ,36'	3 ^o ,11'	
			28	»	»	208	»	1320	1470	1520	1545	0,58 R 30 R	0,7	60,26	0 ^o ,40'	»	
			29	»	»	197	»	1185	1395	»	1415	0,23 R 39 R	0,67	51,0	1 ^o ,22'	»	
			30	»	»	209	»	1065	1625	»	1445	0,1 R 6 R	0,8	61,4	0 ^o ,44'	4 ^o ,17'	
6de Julij.			31	»	viziers.	642	1015	1359	»	»	1430	7 R	»	»	»	»	
Nademiddag.			32	»	»	563	1120	1320	1430	»	1430	2,3 R 26 R	1,1	36,2	1 ^o ,44'	»	
De lucht eerst iets bewolkt, vervolgens helder, de wind zwak links achter tegen.			33	»	»	537	1400	1419	1432	»	1735	0,7 R 74 R	»	2,76	98,0	1 ^o ,37'	
			34	»	»	700	1340	1635	1730	»	1770	5,3 R 3 R	»	2,00	71,9	1 ^o ,36'	
			35	»	»	674	1162	1400	»	»	1740	2,4 R 4 L	»	2,00	»	»	
			36	»	»	742	1255	1360	1570	»	1570	0,7 R 2 R	»	»	»	»	
			37	»	»	624	1040	1350	1540	»	1859	0,9 R 45 R	2,34	73,5	1 ^o ,47'	»	
			38	»	»	667	1095	1500	1750	»	1770	2,4 L 20 L	1,8	65,5	1 ^o ,41'	»	
			39	»	»	590	1340	»	»	»	1475	5,41 L 9 L	1,00	39,7	1 ^o ,27'	»	
			40	»	»	670	1412	1455	»	»	1550	2,6 R 25 R	2,22	68,0	1 ^o ,51'	»	
			41	»	»	727	1420	1465	»	»	»	i. d. lijn 10 R	»	»	»	»	
			42	»	»	605	996	1290	»	»	1500	1,4 R	»	1,8	53,6	1 ^o ,55'	
			43	»	»	582	1250	»	»	»	1290	2,8 R 0,5 L	»	»	»	»	
			44	»	»	673	»	1354	1553	1657	1680	3,53 L 9 L	0,8	20,0	2 ^o ,17'	»	
7de Julij.			45	»	»	632	1026	1440	1525	»	1542	0,55 R 21 R	2,4	81,2	1 ^o ,42'	»	
Voordemiddag.			46	»	»	»	1130	1340	»	»	1343	4,4 L i. d. lijn	»	»	»	»	
Bij de twee eerste schoten de lucht zeer bewolkt; bij de volgende minder; de wind niet sterk, regts iets achter tegen.			47	»	»	596	1185	1350	»	»	2213	1,4 R 52 R	1,35	44,9	1 ^o ,45'	»	
			48	»	»	609	1165	1310	»	»	1560	3,13 L 28 L	»	»	»	»	
			49	»	»	618	»	1375	1400	»	1410	0,6 R i. d. lijn	2,00	65,0	1 ^o ,46'	»	
			50	»	»	699	»	1425	1440	1540	1550	i. d. lijn 48 L	1,13	45,9	1 ^o ,25'	»	
			51	»	0,01 opz	769	»	1364	1484	1624	1634	3,3 R 2 R	2,56	72,8	2 ^o ,1'	»	
			52	»	»	686	»	1694	»	»	1754	1,13 L 8 L	»	»	»	»	
7den Julij.			53	»	»	982	1174	»	»	»	1704	14 R 15 R	»	»	»	»	
Nademiddag.			54	»	»	715	1162	1600	1690	1700	1709	1,05 L 8 L	0,8	19,13	2 ^o ,23'	»	
Helder weér bij de 4 eerste schoten; bij de volgende iets betrokken, de wind vrij sterk links, iets achter tegen.			55	»	»	689	1032	1375	»	»	1464	i. d. lijn 16 R	1,6	42,8	2 ^o ,8'	»	
			56	»	»	707	1111	1303	1344	»	1474	2,9 R 20 R	2,5	62,2	2 ^o ,18'	»	
			57	»	»	1023	1644	1813	»	»	1819	1,6 R 4 R	»	»	»	»	
			58	»	»	710	998	1354	»	»	1596	5,6 R 3,6 R	1,5	43,0	2 ^o ,0'	»	
			59	»	»	764	1092	1414	»	»	1519	4,7 R 30 R	2,87	67,6	2 ^o ,25'	»	
			60	»	»	787	1256	»	»	»	»	7,4 R	»	1,5	39,3	2 ^o ,11'	
			61	»	»	692	1086	1293	1769	»	1769	0,2 R 50 R	1,7	46,4	2 ^o ,6'	»	
			62	»	»	796	»	1344	»	»	»	5 L i. d. lijn	3,8	98,9	2 ^o ,12'	»	
			63	»	»	745	»	1344	1494	1654	1684	7,7 R 20 R	2,3	50,0	2 ^o ,37'	»	
			64	»	»	791	1324	»	»	»	»	2,23 R	»	2,1	46,3	2 ^o ,36'	
			65	»	»	788	1364	»	1404	1424	1624	1,6 R 15 R	1,56	42,7	2 ^o ,6'	»	
			66	»	»	740	1094	1424	»	»	1434	3,7 R 21 R	3,6	94,8	2 ^o ,10'	»	
			67	»	»	716	1252	1404	»	»	1444	1,4 R 4 L	1,00	28,7	2 ^o ,0'	»	
			68	»	»	748	1240	1354	»	»	1354	4,2 R 50 R	2,1	103,2	1 ^o ,10'	»	
			69	»	»	716	1184	1364	1404	1484	1824	4,1 R 50 R	3,3	71,0	2 ^o ,39'	»	
			70	»	»	705	1409	»	»	»	1409	2 R 3 L	2,4	60,7	2 ^o ,16'	»	

II. TAFEL. Schoten naar de schijf gedaan uit een kort metalen kanon à 6 R. Het gebruikte stuk gemerkt K^r, n°. 278; weegt 478 Nederl. ponden, gegoten te 's Hage, 1825.

DATUM.	WEERSGESTELDHEID.	BUSKRUIDPROEF.	ENZ.	Nummer der Schoten.	Lading.	Rigting.	SCHOOTSVERHEID TOT DEN					Het projectiel is blijven liggen.	AFWIKING UIT DE ROOILIJN.		De chif of een der netten is getroffen ter hoogte van:	Het projectiel heeft achter het doel den grond geraakt op	Invalings-hoek die de proef heeft gegeven.	Opstuitings-hoek uit gelijke waarnemings-bereikend.	Aanmerkingen.
							1sten Opslag.	2den Opslag.	3den Opslag.	4den Opslag.	5den Opslag.		Het hoogschot.	Het rotschot.					
4de Julij 1826.				1	1 N.P.	In het kerns.	ellen. 212	ellen. 1045	ellen. 1345	ellen. 1325	ellen. 1525	ellen. 0,35 R	ellen. 17 R	ellen. 0,95	ellen. 66,6	0° 49'	3° 13'	De gemiddelde kernboog-schootsverheid is hier 235 ellen.	
De gemiddelde buskruidproef uit 3 worpen met den grooten bol gedaan, was 225,9 el. Eene latere proef gaf 220,77 el.				2	"	"	219	748	1025	1320	"	1445	0,97 L	12 L	0,95	73,0	0° 45'	"	Het kortste schot bereikte 188 en het verste 355 ellen.
				3	"	"	353	"	1023	1045	"	1093	0,3 L	1 R	1,2	137,0	0° 30'	"	
				4	"	"	236	631	1023	1135	"	1295	0,4 L	7 L	1,1	108,0	0° 35'	"	
				5	"	"	198	877	1195	"	"	1295	0,2 L	12 L	0,26	51,5	1° 20'	"	De regthoek waarin al deze schoten gevallen zijn, heeft eene breedte van 2,56 el.
				6	"	"	213	825	835	"	"	845	0,46 R	40 R	0,83	57,45	0° 49'	4° 44'	De gemiddelde invallingshoek is 48 minuten.
				7	"	"	223	"	"	"	"	0,35 R	"	0,78	30,3	1° 28'	4° 0'		
				8	"	"	196	"	"	"	"	1295	0,12 R	35 R	0,62	51,0	0° 42'	"	
Helder weder, de wind zwak regts tegen.				9	"	"	222	"	"	"	"	0,45 L	"	0,8	75,65	0° 36'	"		
				10	"	"	100	727	1065	1105	1245	1245	1,46 R	20 R	0,9	54,1	0° 37'	"	
				11	"	"	188	725	"	"	"	945	0,25 L	5 L	0,4	42,2	0° 33'	"	
5de Julij.				12	"	"	218	763	"	"	"	1123	0,7 L	2 R	0,85	71,75	0° 41'	3° 36'	
Bewolkte lucht, de wind niet sterk, iets regts tegen.				13	"	"	293	"	1205	"	"	1645	1,1 L	14 R	0,75	94,0	0° 45'	"	
				14	"	"	267	634	885	935	995	1285	0,3 R	3 R	0,86	68,0	0° 43'	"	
				15	"	"	354	"	945	950	"	960	0,5 L	4 R	0,65	99,0	0° 42'	"	
5de Julij. Nademiddag.				16	"	"	269	695	825	1310	"	1315	0,2 L	14 R	0,8	73,2	0° 37'	"	
Eenigzins bewolkte lucht, vrij sterke wind, links achter tegen.				17	"	"	290	"	845	980	"	1105	0,3 R	1 R	1,4	143,5	0° 34'	"	
				18	"	"	216	"	1145	1270	"	1275	0,6 L	12 L	0,8	70,3	0° 39'	0° 23'	
				19	"	"	198	875	995	"	"	1005	0,45 L	0,5 R	0,8	52,6	1° 20'	0° 33'	
				20	"	"	218	"	895	1282	"	1345	0,6 L	15,5 L	1,0	72,3	0° 47'	4° 28'	
				21	"	viziers.	635	1098	"	"	"	1,85 R	"	3,25	84,7	2° 12'	"	De gemiddelde vizierboog-schoots-verheid is hier 611 ellen. Het kortste schot bereikte 506 ellen en het verste 662 ellen. De regthoek waarin al deze schoten gevallen zijn, heeft eene breedte van 11,15 el.	
				22	"	"	639	1035	"	"	"	1370	9,35 R	50 R	1,7	38,4	2° 30'	"	
				23	"	"	651	1120	"	"	"	7,4 R	"	"	"	"	"		
				24	"	"	632	1115	"	"	"	1327	2,8 R	18 R	2,9	84,0	1° 58'	"	
6de Julij. Voordemiddag.				25	"	"	582	934	1004	1306	"	1330	2,3 R	10 R	1,73	1,73	46° 7'	2° 77'	
Eenigzins bewolkte lucht, de wind niet zeer sterk, de 3 eerste schoten links achter en vervolgens links tegen.				26	"	"	653	906	1102	1314	"	1347	1,7 R	18 R	2,12	52,4	2° 19'	"	
				27	"	"	592	1094	1148	"	"	1150	1,8 L	11 L	1,25	41,6	1° 43'	"	
				28	"	"	506	1016	1118	"	"	1120	0,2 R	4,4 R	"	"	"	"	
				29	"	"	710	1994	1226	1275	"	1275	2,25 R	"	"	"	"	"	De gemiddelde invallingshoek is 2 graden en 12 minuten.
				30	"	"	603	914	1250	"	"	1305	2,65 R	3,3 R	1,35	46,2	1° 35'	"	
				31	"	"	596	900	1290	"	"	1319	0,7 R	24 R	1,00	45,8	1° 15'	"	
				32	"	"	529	"	1260	"	"	1260	2,15 R	5 R	"	"	"	"	
				33	"	"	662	1013	1286	"	"	"	1,73 L	"	2,08	60,9	2° 23'	"	
				34	"	"	583	971	1265	"	"	1290	0,25 L	7 R	0,95	32,0	1° 42'	"	
				35	"	"	573	1130	"	"	"	2,5 R	"	0,66	21,3	1° 46'	"		
				36	"	"	627	1092	1240	1270	1325	1461	1,7 R	14 L	2,75	76,8	2° 56'	"	
				37	"	"	603	1223	"	"	"	1223	2,9 R	10 L	1,9	52,6	2° 4'	"	
				38	"	"	606	1020	1239	1319	"	1371	2,15 R	30 L	2,2	55,3	2° 25'	"	
				39	"	"	592	1099	1320	"	"	1430	7 R	"	"	"	"	"	
				40	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	
8ste Julij. Voordemiddag.				41	"	0,1 opr.	838	1073	1208	1439	"	1444	3,3 L	5 L	"	"	"	"	De gemiddelde boog-schootsverheid bij 1 dm. opzet, is hier 296 ellen. Het kortste schot bereikte 595 ellen en het verste 838 ellen. De regthoek waarin al de schoten gevallen zijn, heeft eene breedte van 17,35 ellen. De gemiddelde invallingshoek is 2 graden 38 minuten.
Betrokken lucht, de wind vrij sterk, regts tegen.				42	"	"	667	1077	1232	"	"	1232	1,1 R	"	0,6	21,6	1° 35'	"	
				43	"	"	687	1207	1344	1380	"	1394	7,1 L	4 R	1,7	42,6	2° 16'	"	
				44	"	"	639	1171	1280	"	"	1380	3 L	29 R	0,4	11,0	2° 5'	"	
				45	"	"	716	1199	1222	1304	"	1324	0,8 R	11 L	2,7	70,4	2° 11'	"	
				46	"	"	633	996	1324	"	"	"	3,1 L	"	"	"	"	"	
				47	"	"	718	1098	1127	1294	"	1327	3,2 L	1 R	"	"	"	"	
				48	"	"	595	1033	1298	"	"	1454	0,9 L	"	"	"	"	"	
				49	"	"	658	1207	1284	"	"	1384	4,4 L	l.d. lijn.	"	"	"	"	
				50	"	"	677	1089	1253	1304	"	1304	0,5 R	7 L	1,2	32,5	2° 8'	"	
				51	"	"	602	1044	1242	"	"	1254	6 L	"	"	"	"	"	
				52	"	"	723	1118	1313	1418	1430	1532	8,4 L	1 L	0,2	20,11	3° 4'	"	
				53	"	"	673	1085	1375	"	"	1488	5,7 L	6 L	1,1	28,4	2° 13'	"	
				54	"	"	686	1270	1373	"	"	"	"	1,9	41,0	2° 39'	"		
				55	"	"	696	1326	1271	1344	1436	1446	5,6 R	18 R	2,2	51,0	2° 51'	"	
10de Julij. Nademiddag.				56	"	"	764	1243	1254	1294	"	1294	0,5 R	22 R	"	"	"	"	
De lucht een weinig bewolkt, de wind vrij sterk, links tegen; bij de twee laatste schoten, links iets achter tegen.				57	"	"	685	1202	"	"	"	1202	8,2 R	55 L	1,75	40,5	2° 28'	"	
				58	"	"	739	1278	1374	1414	"	1454	10,25 R	20 R	1,75	44,0	2° 13'	"	
				59	"	"	725	"	"	"	"	1324	0,5 R	1 L	1,7	30,0	3° 15'	"	
				60	"	"	704	1115	"	"	"	4,4 R	"	"	"	"	"	"	

HET NIEUWE EXERCITIE-REGLEMENT

DER

SAKSISCHE INFANTERIE.

Bij de studien en beproevingen welke er hebben plaats gehad omtrent de invoering van nieuwe reglementen voor onze infanterie, vermeenden wij het der aandacht waardig, om een blik te slaan op het reglement, 't welk onlangs in Saksen is ingevoerd. Uit dien hoofde deelen wij daaromtrent mede, wat de *Allgemeine Militär-Zeitung* van 2, 5, 7 en 9 Julij, ons daarvan vermeldt:

Het tot dusver bestaande reglement voor de oefeningen in geslotene orde, was van het jaar 1826, dat voor de oefeningen der ligte infanterie van het jaar 1822. Velerlei veranderingen waren er sedert de gezegde tijdstippen ingevoerd; maar een doorslaande invloed op het geheele reglement hadden in het bijzonder verkregen:

- 1) De algemeene invoering van de percussie-geweren in het jaar 1856.
- 2) De aanneming van ééne soort van stap, en wel van 108 schreden in de minuut, in plaats van den gewonen en gezwinden pas.
- 5) De verandering van rangschikking, daar niet meer de grootste soldaten in het eerste, de kleinste in het tweede gelid geplaatst werden, maar de rangschikking der rotten in dier voege geschiedde, dat de drie grootste soldaten het regter, de drie kleinste het linker vleugelrot uitmaakten.
- 4) Invoering van de gymnastiek, zoowel voor de vorming der rekruten, als ter bestendige oefening van de manschap.

Veranderingen van zoo grooten invloed gaven aanleiding dat schier iedere bladzijde van het reglement eene teregtwijzing behoefde, zoodat een herdruk onvermijdelijk werd. Indien zulks plaats had, was het echter raadzaam, het onderzoek en de verbeteringen over alle deelen van het reglement uit te strekken, en hetzelfde van veel overtolligs, vooral in de kommando's, te bevrijden, en daarentegen veel gebrekkigs aan te vullen. Het ontwerp van een nieuw reglement werd alzoo in het begin van het jaar 1859 aan de troepen uitgegeven, en bleef twee jaren in werking, waarop hetzelfde, nogmaals overzien zijnde, door Z. M. den koning werd goedgekeurd, in October 1841 werd uitgegeven en met 1 Januarij 1842 voor goed werd ingevoerd.

Van hooger hand goedgunstig vergunning bekomen hebbende, kunnen wij onze lezers met den inhoud van dit nieuw reglement bekend maken, zullende wij hier en daar eenige aanmerkingen tusschenvoegen.

Het reglement is in drie deelen verdeeld, te weten:

I. Deel. *Forming van den enkelen soldaat tot op de oefeningen eener compagnie.*

II. Deel. *Bataillons-oefeningen; oefeningen van verscheidene vereenigde bataillons.*

III. Deel. *Oefeningen in uitgebreide orde.*

Verder zijn als tot hetzelfde behoorende gedeelten, mede aan het leger uitgegeven:

1.) *Handleiding voor de gymnastiek.*

2.) *Aanleiding tot de kennis van het infanterie-geweer, van de bus en in het schieten naar de schyf.*

Wij beginnen met de *handleiding voor de gymnastiek*, daar deze den grondslag voor de vorming van den soldaat uitmaakt. Na eene inleiding volgt in het *eerste hoofdstuk* eene aanduiding van het voor de gymnastische oefeningen *noo-dige gereedschap*; geene naauwkeurige beschrijving, maar eene korte opgave, daar de plaatselijke omstandigheden hierin wijzigingen moeten toelaten; te weten: de leuning of brug, het rek of de stormplank, het linnen, de ladder, de springstok, de gracht, het touw, de opgeworpene hoogte, de evenwigmast, de balanceerplank, de slagboom.

Tweede hoofdstuk. Oefeningen tot versterking en volmaking van het ligchaam. Voorafgaande oefeningen: aan de leuning, het rek, het linnen, den ladder en den springstok.

De voorafgaande oefeningen zijn 14 in getal en moeten strekken om de lichaamskrachten van den rekrut langzamerhand te ontwikkelen en zijne leden lenig en buigzaam te maken; zij maken den grondslag van de vorming des rekruten uit; daarop volgen vier oefeningen aan de leuning: steunen op de armen, nederlaten, opheffen, aan den mond brengen; gaan bij het steunen op de armen; op- en neêrwerpen; twee oefeningen aan het rek: opklimmen, met aangrijpen van boven en beneden, hangen, voortgaan in het hangen. De overige oefeningen dienen voor de verdere volmaking van de reeds geoefende manschap, vooral van de onder-officieren.

Derde hoofdstuk. Oefeningen, welke niet enkel tot versterking en vorming van het ligchaam, door den gewapenden soldaat kunnen uitgevoerd worden. Loopen, springen; op den evenwigmast, op de balanceerplank, over den slagboom.

Het loopen en springen, en wel in de breedte, hoogte en diepte, is een belangrijk onderwerp bij de oefening der rekruten, dat grondig moet onderwezen worden; de andere oefeningen zijn meer voor de verder gevorderde soldaten geschikt.

Al de officieren moeten de gymnastische oefeningen kunnen aanwijzen; daartoe moeten de jongere officieren, al hebben zij ook in de militaire scholen dit onderrigt genoten, persoonlijk aan dezelve deelnemen.

I. Deel van het exercitie-reglement.

In de voorafgaande *inleiding* wordt onder anderen gezegd, dat geen officier voor kundig gehouden wordt, wanneer hij het I. en III. Deel van het reglement niet grondig kan verklaren, om juist te kommanderen en om als pelotons-kommandant, naar de in het II. Deel gegevene voorschriften, gebruikt te worden. Daarop volgt een algemeen voorschrift voor het kommanderen.

Eerste afdeeling. Vorming van den soldaat, van den enkelen man af tot op een gesloten peloton.

Eerste hoofdstuk. Algemeene bepalingen voor de vorming der rekruten.

De rekruten van ieder bataillon worden jaarlijks in eene divisie vereenigd, onder 't bevel van een kapitein, die verantwoordelijk is voor de grondige en gelijkmatige vorming, terwijl de noodige officieren en onder-officieren, naar de sterkte der divisie, bij haar ingedeeld zijn. De oefening duurt twee maanden, en is in de volgende drie onder-afdeelingen verdeeld: 1) Voorafgaande oefeningen van den enkelen man, meestal zonder geweer; 2) oefeningen van den enkelen man, met geweer, en oefening in 't gelid; 3) vorming in het peloton en in de divisie; het laatste slechts als middel tot gelijkmatigen stand en beweging der vier pelotons.

Hebben de rekruten, door middel der gymnastische oefeningen, waarmede het onderwijs aanvangt, eenige vastheid verkregen, dan zijn de drie voormiddaguren bestemd voor de exercitiën volgens het I. Deel van het reglement, de twee namiddag-uren tevens en voor zooveel noodig, voor gymnastiek, de bajonetvechtkunst, het schieten naar de schijf. Aan den kapitein is de tijdsverdeeling verder geheel overgelaten, met dien verstande en die strekking echter, dat de rekruten na verloop van twee maanden, zonder stoornis te veroorzaken, in de kompagnie kunnen plaats en aan derzelver oefeningen deelnemen. Daartoe wordt intusschen vereischt, dat zij eene volkomene zekerheid verkregen hebben in den marsch, in de behandeling van het geweer, in het vuren met patronen, ten minste ook 12 schoten naar de schijf gedaan hebben; in het bajonetvechten de paraden met nastoten tegen den ruiter kunnen uitvoeren; genoegzaam onderwezen zijn in de wapening, uitrusting, in de legerverhouding, rapporten, signalen, enz. en in de garnizoensdienst, om terstond tot een en ander te kunnen overgaan.

Tweede hoofdstuk. Oefening van den enkelen man zonder geweer.

Stand, rusten, eerbewijzingen zonder geweer, uiteengaan en ontslag.

Wendingen op de plaats: kwartwending, achtste en drie-

achtste wending, halve wending. Omtrent deze laatste moet als afwijking van verscheidene andere reglementen opgemerkt worden, dat de kwartwending in de flank, op *regts (links)* = *om!* de halve, in de keerzijde, op *regstom* = *keert!* uitgevoerd wordt.

Marsch: leerstap, in zeer langzaam tempo, om den man aan de voortbeweging des ligchaams met den vooruitgezette voet te gewennen; gewone stap, in den beginne ook langzamer en slechts achterevoelgelijk overgaande tot de snelheid van 108 schreden in de minuut; verkorting en vergrooting van den stap; verwisseling van voeten, schrede achterwaarts; bijhalen; halt.

Wendingen in den marsch en uitzwenken.

Derde hoofdstuk. Oefening van den enkelen man met geweer.

De bewegingen zijn verdeeld in tempo's, welke in de tijdmaat van den marsch uitgevoerd worden, zoodat bij de bewegingen gedurende den marsch, bij iederen stap een tempo uitgevoerd wordt. Waar het noodig is, bijv. bij de ladingen, zijn de tempo's weder in afdeelingen verdeeld. De verkorte beweging heeft plaats, wanneer men, ter tijdsbesparing, het geweer bijv. terstond van den voet over laat nemen, of in schootvaardige houding brengen.

Houding van het geweer: het geweer bij den voet, in welken stand de soldaat altijd aantreedt; geschouderd geweer. De manschappen der linie-infanterie dragen het geweer met bijna gestrekten linker arm, de kolf met de linker hand geheel omvattende; de onder-officieren der linie en de ligte infanterie houden het in bijna gestrekten rechter arm, den beugel met de rechter hand vattende. Dezelfde draagwijze is voor ieder soldaat buiten het gelid en zonder in dienst te zijn, als eerbewijzing bepaald.

Bij de ligte infanterie is de kordonriem los gesespt, de bajonet wordt slechts op het geweer gezet wanneer het noodig is; de linie-infanterie heeft dezelve altijd op, zoowel bij wapenschouwingen als op wacht.

Daar waar de bewegingen van het geweer der ligte infanterie van die der linie-infanterie afwijkt, is zulks telkens met eene kleine letter bijgevoegd. Het voorschrift van elke beweging volgt altijd op die van schouder geweer.

Handgrepen: inspectie van het geweer; zulks geschiedt door het geweer van den voet af, als voor de lading, aan de linker zijde te brengen; nadat de laadstok in den loop gebragt is, wordt het geweer weder bij den voet gezet; dezelfde beweging voor het brengen van den laadstok op de plaats na gedane inspectie. Bij den voet; in den arm (alleen voor de linie-infanterie); over, in de rechter hand (alleen op marsch); met den kordonriem over den schouder (alleen voor de ligte infanterie); het geweer onder den rechter arm (slechts van toepassing voor

de tirailleurs, en wordt alzoo niet algemeen geoefend); voor het doen van eerbewijzen; opsteken en afdoen van de bajonet; geweer vellen en vellen met voorwaartschen stoot.

Lading. Zij heeft negen tempo's met de noodige afdeelingen: 1) Neêrrukken van het geweer aan de linker zijde en grijpen van de patroon met de regter hand; 2) brengen van de patroon aan den mond, met opbuiging van het ingebogene patroonpapier; 3) afbijten en loodregt houden van de patroon aan den loop; 4) brengen van dezelve in den loop; 5) uitschudden van de patroon en grijpen van den laadstok; 6) uittrekken van den stok, in den loop brengen en neêrdrukken van de patroon met den stok tot aan de hand, welke dan den laadstok aan het boveinde aanvat; 7) tweemaal aanzetten van de patroon in den loop en terugbrengen van den laadstok op zijne plaats; 8) opligten van het geweer voor het midden van het lijf, met verplaatsing van den linker voet in eenen schuinschen stand, zoodat de kolf met de regter dij, de linker hand met den linker mondhoek in eene lijn zijn, en de loop naar het lijf gekeerd is; opzetten van het zundkapje dat zich in het zundkapbakje voor de borst, bij de ligte infanterie aan den lijfriem bevindt, en weder neêrlaten van den haan in de rust; 9) schouderen.

Vuren: Schootvaardige houding, zijnde de bij het 8te tempo der lading voorgeschrevene. Aanzetten en afdrücken. Lading na het schot; afzetten uit den aanslag; verlaten der schootvaardige houding; overgang uit de schootvaardige houding in de gevechtsstelling, en omgekeerd.

Uiteengaan en onslag der gewapende manschap.

Aanhangsel: Ten aanzien van het gebruik der bus, worden slechts zoodanige afwijkingen in de handgrepen opgegeven, welke de afwijkende vorm der bus en de gewone dienst voor het exerceren met de karabijn medebrengt, alsmede de lading met pleisterkogels.

Het schijnt noodig hier ter plaatse met korte woorden op te merken, waarom men voor den schootvaardigen stand, de in het 8te tempo der lading opgegevene houding van het geweer voor het midden van het lijf behield, en niet de schuinsche aan de regter heup van den man aannam, zooals die in vele legers reeds ingevoerd is? en waarom men noch het kommando *vuur!* na het aanzetten, noch dat van *laadt = geweer!* na het schot weglief? — Ten volle de voordeelen erkennende, welke de opgegevene houding van het geweer en derhalve ook het hoog nemen van hetzelfde boven het laaghouden bij het aanzetten heeft, kan men zich toch niet ontveinzen, dat deze houding veel ligter tot een voorbarig schieten zonder kommando en alzoo tegen den wil van den bevelhebber kan leiden, dan de laatstgemelde; dat voorts bij de snelheid van aanzetten en vuren op het kommando, de man het geweer

ligt in dezelfde schuinsche ligging in den aanleg brengt, als waarin hij het aan de zijde hield, zoodat de mond van den loop in de hoogte blijft, gerigt en in de lucht geschoten wordt. Wanneer alzoo bij het tirailieren en het naar het wit schieten de regel doorgaat, dat men den aanleg van anderen op moet nemen en op dezelfde wijs doel zoeken, schijnen daarentegen voor de geslotene orde, andere bedenkingen van meer belang. Om intusschen het zoeken en houden van het doel te bevorderen, alsmede om het te vroegtijdig aftrekken van het geweer uit den aanleg te verhinderen, wordt het kommando: *vuur!* zwaar en gerekt uitgesproken en na het schot het *laadt = geweer*. Om dezelfde bedenking, dat men het vuur steeds in handen van den kommandant moet laten en alle ontijdige schoten verhinderen, moet ook het beginsel niet meer gelden, dat de man, na op het kommando te hebben aangelegd, het schot zonder kommando geeft, zoodra hij het doel gevonden heeft. De kommandant kan toch soms ontijlig laten aanleggen, of het schot kan onnoodig worden, juist op het oogenblik van den aanleg. Waarom zou men dan den kommandant het middel benemen, ook hier geheel naar eigen inzicht te kunnen handelen, hetwelk buitendien in deze gewigtige aangelegenheid, niet zonder aanmerkelijken invloed op de discipline in het 't algemeen is?

Vierde hoofdstuk. Oefening in het gesloten gelid.

Gesloten gelid. Rigting en voeling: Afzonderlijke eigene rigting als middel om den man de kenmerken der rigting te leeren; rigting op de plaats; inrukken voorwaarts; rigting achterwaarts.

Wendingen. Bij de aanneming van het tegenovergestelde front door de keertwending, heeft er eene verwisseling in de benaming der vleugels plaats; zoodat de vorige regter vleugel, thans linker vleugel wordt, en omgekeerd.

Front: frontmarsch met gedurige verwisseling van voeling; schuinsche marsch door de achtste wending; flankmarsch, opschuiven om eenige schreden zijwaarts op de frontlijn te winnen.

Opmarsch met rotten, waaronder het rotsgewijze opkomen verstaan wordt in eene nieuwe rigting met de vorige, den een of anderen hoek vormende. Heeft deze opmarsch met rotten gedurende den marsch plaats, zoo maakt de vleugelman die de spil uitmaakt, halt; de nevenlieden komen op hunne plaats, en de marsch wordt, na volbrenging van den rottenopmarsch, op het kommando naar goedvinden voortgezet. Voorwaarts uit de frontstelling; terugwaarts uit de frontstelling; in den frontmarsch; uit de flankstelling; in den flankmarsch.

Zwenkingen: op de plaats; in den marsch. Voorwaarts brengen van den schouder. De zwenkingen geschieden met vaste spil; bij het vooruitbrengen van den schouder, beschrijft de binnenvleugel eenen kleineren boog dan de buitenvleugel. Bij beiden zijn rigting en voeling naar den binnenvleugel.

Vijfde hoofdstuk. Oefening in het peloton.

Met voorbijgang van de regelen voor het peloton, die slechts eene herhaling zijn van de in het vorige hoofdstuk gegevene regelen voor het gelid, en welke bij de oefeningen der compagnie uitvoeriger behandeld worden, spreken wij hier slechts van 't geen eigenaardig tot dit hoofdstuk behoort.

Formatie van verscheidene gelederen tot één gelid, en omgekeerd. Marsch van zessen met drie, van vieren met twee gelederen. Met deze formatie beoogt men eenen geschikteren flankmarsch; dezelve kan zoowel staande denzelfden, als op de plaats uitgevoerd worden, naardien er rotten van zes of vier man gevormd worden, waarvan elk rot, bij eene gelijkblijvende frontlengte, van het ander een schrede afstands verkrijgt.

Beweging in den loop. Naardien de handleiding voor de gymnastiek het voorschrift voor het loopen bevat, zoo vindt men hier slechts het noodige met betrekking tot het openen der gelederen en rotten, en de houding van het geweer, hetzij over, zijwaarts of in de rechter hand.

Vuren. Het tweede gelid is in den schootvaardigen stand van het eerste; de man maakt echter bij het nemen van dien stand, een stap zijwaarts op de opening; de man van het derde gelid maakt eveneens een zijwaartschen stap, maar zet het geweer aan den voet en vuurt niet mede. Wordt echter, nadat beide gelederen of het tweede gelid gevuld hebben, het kommando gedaan: *Wisselt — geweer!* dan geeft het laatstgenoemd gelid het afgeschoten geweer aan het derde gelid, 't welk hetzelfde laadt, terwijl het tweede gelid zich met de geweren van het derde gelid schietvaardig houdt. Eene dergelijke geweerwisseling heeft plaats met het rottenvuur, hetwelk op den rechter vleugel van het peloton begint en naar den linker voortgaat, en waarbij de man van het eerste gelid schiet zoo dikwijls en zoodra hij geladen heeft, terwijl die van het tweede gelid het geweer wisselt en dan altijd tweemaal achter elkander uit hetzelfde geweer vuurt.

Verdediging en aanval met de bajonet. Wanneer het eerste gelid ter verdediging het geweer velt, nemen het tweede en derde de schootvaardige houding aan. Bij den aanval, waarbij met het geweer zijwaarts gemarkeerd wordt, volgt op *halt!* eene dergelijke beweging; ware er onmiddellijk een *vuur!* voorafgegaan, dan wisselt het tweede gelid zonder kommando het geweer met het derde.

Aan rotten zetten van 't geweer en weder onder de wapens komen.

Tweede afdeeling. Oefeningen eener compagnie.

Zesde hoofdstuk. Algemeene en byzondere bepalingen.

Officieren: houding van de sabel; saluëren.

Onder-officieren: houding van het geweer; gedrag bij de

oefeningen: als kommandant, als guide, als opsluitende in 't gelid, als steunpunt of hoofd-guide.

Sappeurs, tamboers, hoornblazers: Houding en gebruik van den hakbijl, den trommel, den signaal-hoorn.

Zevende hoofdstuk. Verzameling, stelling, formatie.

De linie-infanterie staat op drie gelederen. In het eerste rot van den rechter vleugel worden de drie grootste, in het laatste van den linker vleugel, de drie kleinste soldaten geplaatst, en van de drie manschappen in een rot, de grootste in het eerste, de kleinste in het derde gelid. In het derde gelid worden vooral de zoodanigen geplaatst, die door geoefendheid en als goede scherpschutters, bijzonder voor het tirailieren geschikt zijn, en evenzeer is het aan den kapitein overgelaten, om onder vasthouding aan de algemeene beginselen, de beste en meest vertrouwde soldaten in het eerste gelid te plaatsen. De ligte infanterie wordt evenzoo in twee gelederen gesteld; de jagers staan in de rij der opsluitenden, twee schreden achter het tweede gelid.

De compagnie wordt in twee pelotons verdeeld, het peloton in twee sectiën; iedere sectie is weder in twee afdeelingen gesplitst, die echter slechts bij het tirailieren in aanmerking komen, en de gezamenlijke rotten tellen pelotons- of sectiesgewijze met tweeën af. De kommandanten der pelotons staan op derzelver rechter vleugel; de oudste officier is kommandant van het eerste, de tweede van het linker peloton; de derde staat op den linker vleugel, een vierde sluit op; evenzoo bij de ligte infanterie steeds de jager-officier. De beide sergeanten zijn doorgaans kommandanten van de tweede en vierde sectie; is er geen derde officier voorhanden, dan wordt een onder-officier op den linker vleugel gesteld. Ieder peloton heeft een rechter en linker guide; twee onder-officieren worden op de vleugels van de compagnie geplaatst; de overige worden eveneens als rotsluiters verdeeld. Sappeurs, tamboers en hoornblazers staan zes schreden achter het midden van de compagnie.

Bij eene volledige inspectie staat de compagnie geopend, anders met geslotene gelederen. In het eerste geval bedraagt de afstand der gelederen vier ellen (2,66 Ned. el), in het tweede één el van (0,666 Ned. el) den rug des voormans tot de borst des achtermans; er is een voorschrift voor het sluiten en openen der gelederen gegeven.

Achtste hoofdstuk. Gedrag by paraden en eerbewyzingen.

Negende hoofdstuk. Oefeningen der compagnie.

Zij zijn slechts eene voorbereiding tot die van het bataillon, zoodat dit hoofdstuk alleen de noodige bepalingen in dien geest bevat. Eene compagnie alleen zal doorgaans hare bewegingen in sectie-kolonnen uitvoeren; ter verdediging tegen ruitery bedient zij zich van de geslotene sectie-kolonne, die naar alle zijden front maakt.

Aanhangsel. Eerbewijzingen en rapporten. Met en zonder geweer; ook voor de officieren met getrokken sabel en te paard.

II. Deel van het exercitie-reglement.

Eerste afdeling. Vorming en oefening van een bataillon.

Eerste hoofdstuk. Algemeene en byzondere bepalingen.

De bataillons-kommandant; tweede staf-officier; adjudant; houding en gebruik van de sabel te paard.

Houding van het vaandel. Vaandelrot. Het bestaat uit 1 officier, den vaandeldrager, 2 onder-officieren, en heeft zijne plaats in linie tusschen het linker vleugelrot van het vierde en den kommandant van het vijfde peloton, zonder tot het getal rotten van een peloton gerekend te worden; zoodra de linie in kolonne afbreekt, treedt de vaandeldrager in de sectie-opening van het vierde peloton; de officier en onder-officieren tot opsluiting achter hetzelfde. Bij de bataillons die geen vaandel hebben, zooals bijv. de scherpschutter-bataillons, blijft de formatie van het vaandelrot achterwege. De tamboer-majoor, de stafhoornblazer van de ligte infanterie, de sergeant-sappeur.

Plaatsing van het muzik, van de tamboers, hoornblazers en sappeurs. Het sappeur-peloton is in linie 20 schreden achter het vierde, het muzik-peloton evenzoo achter het vijfde peloton geplaatst; bij de kolonne zijwaarts of achter hetzelfde.

Gedrag der jaloneurs (generale guides). Het bataillon heeft er drie, en wel onder-officieren van de eerste, vierde en van eene midden-divisie, voor beide vleugels en het midden als rigtpunten dienende; intusschen wordt het meerendeel der bewegingen zonder derzelve voorafgaande plaatsing uitgevoerd.

Tweede hoofdstuk. Indeeling en formatie.

Het bataillon heeft vier kompagnien, welke, zoodra zij als bataillon bijeenrukken, divisien worden genoemd en alzoo 8 pelotons en 16 sectien uitmaken. Het vaandelrot maakt bij de stelling in linie het vereenigingspunt van den regter en linker vleugel uit, welke benaming bij de keertwending eveneens omwisselt. De indeeling der officieren en onder-officieren blijft zooals zij bij de kompagnie is bepaald, met dit onderscheid, dat nu de kapitein het kommando van het onevene, de oudste officier van het even peloton overneemt; de overige officieren sluiten op. Het is onverschillig of de eene divisie sterker dan de andere is; doch als het verschil meer dan een rot bedraagt, wordt het vereffend.

Voor de formatie der reserve uit het derde gelid, als bijzondere afdeling, wordt een voorschrift gegeven. Deze formatie, waarbij het derde gelid van iedere divisie, weder eene divisie, het geheele derde gelid een klein bataillon uitmaakt, heeft in zoodanige gevallen plaats, als men, bij de plaatsing eener reserve, de frontlengte van het bataillon niet verminderen wil,

gelijk zulks bijv. bij het detacheren eener divisie geschieden zoude. Ook de jagers der scherpschutter-bataillons kunnen afzonderlijk geformeerd worden. De jagers van iedere kompagnie maken dan eene sectie uit, die van iederen vleugel een peloton; de gezamenlijke jagers eene divisie, waarover de oudste jager-officier kommandant is.

Derde hoofdstuk. Gedrag bij paraden en eerbewijzingen.

Op de plaats: in linie; in geslotene kolonne.

Bij het defileren: in opene, in geslotene kolonne.

Vierde hoofdstuk. Rigting in linie.

Rigting op de plaats; inrukken voorwaarts; inrukken achterwaarts. Doorgaans stellen zich de algemeene guides vóór dat de rigting plaats heeft; in de lijn der guides plaatsen zich dan de pelotons-kommandanten; blijven echter de guides achterwege, dan rigten zich de pelotons-kommandanten op elkander naar het steun- of rigtingspunt toe, en hierop volgt eerst de rigting van het bataillon.

Vijfde hoofdstuk. Vuur.

Schootvaardige houding; reeds bij de oefeningen van het peloton opgegeven; de pelotons-kommandanten gaan op het waarschuwings-kommando achter hun peloton, om hetzelfde te kunnen overzien.

Wijzen van vuren. Met het geheele bataillon; met gelederen, met rotten. Bij de eerste vuurwijze kan de bataillons-kommandant naar zijn goedvinden de geweren doen verwisselen, en evenzoo slechts gedeelten van het bataillon, een vleugel, eene divisie, enz., wier vuur werkzaam kan zijn, laten vuren. Het rottenvuur begint op den regter vleugel van iedere sectie; het kan ook zonder den bijstand van het derde gelid geschieden. Op het signaal *geeft acht!* houdt het rottenvuur op, de manschap blijft echter in de schootvaardige houding en de bataillons-kommandant kan nu naar goedvinden een ander vuur kommanderen. — Voor den schuinschen aanleg, wordt slechts het eerste gelid schuins geplaatst. — De jagers der ligte infanterie worden op drierlei wijs in het vuur gebracht: Of zij treden dicht voor het front van het bataillon en vuren daar tirailenderwijs op den nog verwijderden vijand; of de jagers van het eerste en het achtste peloton worden in de verlenging van de beide vleugels uitgespreid, en gelijk met hen vuren die jagers, die op het eerst signaal tot vuren achter de sectie-kommandanten of guides been, in de sectie-opening en in de blinde rotten plaats nemen; of eindelijk, de gezamenlijke jagers versterken het rottenvuur, door met een scherpschutter van het tweede gelid, die gevurd heeft, van plaats te verwisselen.

Vuur met front achterwaarts, waartoe de opsluitende manschap en de jagers, na de keertwending, zich door de sectie-opening achter het achterste gelid begeven. Ophouden met

vuren en herstellen. Vuur bij feestelijke gelegenheden, waartoe de manschap steeds in twee gelederen geschaard is.

Zesde hoofdstuk. Linie-bewegingen.

Frontmarsch: voortwaartsche marsch; terugmarsch. Bij het eerste is de officier van het vaandelrot, bij het laatste de opsluitende onder-officier van dat rot, degeen die, 10 stappen voorwaarts rukkende, voormarcheert; de gezamenlijke pelotons-kommandanten bevinden zich één pas voor; bij den terugmarsch achter hunne pelotons-Openingen. Bij het bataillon zonder vaandelrot, is de opsluitende officier ingedeeld om vooruit te marcheren.

De schuinsche marsch geschiedt door de achtste zwenking, op verderen afstand door het een achtste gedeelte uitzwenken der pelotons of sectiën.

Het afbreken en opmarcheren der afgebrokene gedeelten ter vermindering van bijzondere hindernissen, geschiedt door het overgaan van het des betrekkelijk gedeelte in den flankmarsch; deszelfs opmarsch in de linie heeft weder plaats, zoodra de omstandigheden het veroorloven.

De frontverandering geschiedt op drierlei wijzen: Gedurende den frontmarsch en bij geene groote verandering, door middel van de zwenking des geheelen bataillons en onmiddellijken overgang in den marsch regtuit; van de plaats en gedurende den marsch, bij grootere verandering, door middel van den opmarsch met rotten voor- of terugwaarts naar een gekozen rot van het bataillon; eindelijk wanneer in linie moet gekomen worden, waarvan het vleugelsteunpunt voor- of achterwaarts, maar te gelijk ook zijwaarts van een vleugel des bataillons ligt, door den opmarsch door middel van de achtste zwenking der pelotons.

Flankmarsch en marsch met zessen of vieren. De eerste heeft slechts voor korte afstanden plaats; voor verdere afstanden bedient men zich van den tweeden, of van den marsch in geopende kolonne.

Zevende hoofdstuk. Opene kolonne.

De pelotons-kolonne, als doorgaans gekozen wordende, is in dit en in de volgende hoofdstukken tot voorbeeld genomen. Zij wordt regts, of links, of op het midden geformeerd.

De pelotons-kommandanten bevinden zich steeds voor het midden van hun peloton, de beide guides op de vleugels. De formatie geschiedt op de plaats en gedurende den marsch, door den opmarsch met rotten; door de zwenking, vooral gedurende den frontmarsch, van de plaats af, doch slechts dan, wanneer er, zonder halt te houden, terstond in den kolonne-frontmarsch moet overgegaan worden. Voor den afmarsch in front, rukt het des betrekkelijke vleugel-peloton, terwijl de andere in rotten opmarcheren, in den frontmarsch eene pelotonslengte regt vooruit. — Deze formatiën zijn voor de meeste

gevallen voldoende; den bataillons-kommandant staat het echter vrij den afmarsch in opene kolonne op eene andere wijze uit te voeren, zoodra de omstandigheden het vereischen, en hiervoor worden eenige voorbeelden gegeven, bijv. de afmarsch uit het midden.

Beweging. Frontmarsch. Frontverandering, waarbij het voortbrengen der schouders, te weten de zwenking met beweegbare spil toegepast wordt. Flankmarsch.

Verkleining en vergrooting van het front der kolonne. Zulks geschiedt door de achtste zwenking der afbrekende of opmarcherende pelotons, en bij de vergrooting maken de voormarcherende pelotons zoolang halt, tot de andere neven hen ingerukt zijn, waarop de marsch gezamenlijk voortgezet wordt.

Contramarsch. Sluiten en openen der kolonne.

Opmarsch, op drierlei wijze: Gelijktydig naar de zijde der kolonne-linie door den opmarsch met rotten, of gedurende den marsch, om zonder halt terstond in den linie-frontmarsch over te gaan, ook door middel der zwenking; pelotonsgewijze naar de tegenovergestelde zijde der kolonne-linie, door middel van het voortbrengen der schouders; pelotonsgewijze in de front-zijde, naar het peloton dat voor is, door middel van den schuinschen marsch. Eene kolonne op het midden marcheert doorgaans naar deze laatste wijze op; zij kan het ook op eene der zijden doen, wanneer de eene vleugel rotsgewijze, de andere pelotonsgewijze door het voortbrengen van den schouder, den opmarsch uitvoert.

Bij alle pelotonswijze opmarschen maken de pelotons halt ter hoogte van het tweede gelid van het reeds staande nevenpeloton, ter vermindering van de opmarschlijn te overschrijden.

Hier zoowel als uit de geslotene kolonne heeft de opmarsch ook gedurende den marsch plaats, zonder voorafgaande halt.

Achtste hoofdstuk. Geslotene kolonne.

Daarin heeft tusschen de eerste gelederen van alle pelotons een afstand van vier schreden plaats; de pelotons-kommandanten hebben hunne plaats ter zijde der kolonnlijn in het eerste gelid, en de guides gaan middelerwijl ter opsluiting terug.

De formatie geschiedt regts of links, op een aangeduid staande blijvend peloton, of op het midden, telkens door middel van den flankmarsch; ook kan uit de kolonne regts of links, die op het midden, en omgekeerd uit deze, de kolonne regts of links geformeerd worden.

Beweging: Frontmarsch; flankmarsch; frontverandering, zoowel van de plaats als gedurende den front- of flankmarsch.

Verkleining en vergrooting van het kolonnefront. De vergrooting geschiedt op de plaats; de verkleining insgelijks, en tevens door middel van den overgang in den marsch met opene kolonne, doordien dan de eene helft van ieder peloton, bij

het verlaten van het front, door de achtste wending, zich achter de regtuit marcherende helft plaatst.

Contramarsch, waarbij de onevene pelotons regts-, de evene linksom maken, en tweemaal af- of uitzwenken.

De opmarsch kan naar het peloton dat men verkiest geschieden, door de vierde wending en den flankmarsch, doch steeds op de verlenging der lijn van het peloton dat voor is. Is het aangeduide peloton bijv. een midden-peloton, zoo rukt het op de plaats van het voorgaande, terwijl de voor- en achter-pelotons de tegenovergestelde kwartwending maken.

Negende hoofdstuk. Aanval en verdediging met de bajonet.

Aanval: in linie, in kolonne. Verdediging.

Tiende hoofdstuk. Verdediging tegen ruitery. Carré; verdedigings-kolonne.

De formatie van het carré geschiedt op de tweede divisie. Deze maakt de voorzijde uit; de eerste en derde divisie rots-gewijs links en regts achterwaarts opmarcherende, maken de regter en linkerzijde uit; de vierde divisie sluit het carré als achterzijde, in den flankmarsch daarheen trekkende, met front achterwaarts. Beweging, vuur en opmarsch of kolonne-formatie worden door den bataillons-kommandant aangekondigd, door de divisie-kommandanten gekommandeerd. De bataillons-kommandant kommandeert het halt en de herstelling in front na de beweging. De opmarsch geschiedt doorgaans naar de tweede divisie, naardien de eerste divisie rots-gewijze links, de derde regts opmarcheert, en de vierde eerst in den schuinschen, dan in den flankmarsch op hare plaats komt. De geslotene kolonne wordt gewoonlijk op het vierde peloton geformeerd, en ieder pelotons-kommandant voert zijn peloton langs den kortsten weg naar deszelfs plaats. Intusschen kan ook naar iedere andere divisie opgemarcheerd, en op ieder ander peloton de kolonne geformeerd worden.

Ter verdediging kan iedere kolonne geplaatst worden invoege dat de voorste pelotons ongeveer eene pelotonslengte voorwaarts rukken, maar het vijfde en zesde peloton (bij de kolonne op het midden het tweede en zevende) met roten regts en links in de flank opmarcheren, terwijl de pelotons-Openingen door opsluitende of manschappen der midden-pelotons aangevuld worden, en naar alle zijden front gemaakt wordt. Volgens dezelfde beginselen wordt ook uit de linie, hier gewoonlijk op het midden, of uit de geopende kolonne de verdedigings-kolonne geformeerd. De in het midden der kolonne ontstaande ruimte is groot genoeg om de bereden manschap, de sappeurs, tamboers, enz., op te nemen, aan wie eene bepaalde plaats wordt aangewezen. Veroorloven de omstandigheden deze formatie niet, dan wordt slechts het kommando gedaan: *Naar alle zyden = front!* waarop alles wat zich buiten de kolonne bevindt, binnen dezelve trekt.

De beweging der verdedigings-kolonne geschiedt op het onmiddellijk kommando van den bataillons-kommandant; bij het vuren worden de regter- en linker zijde door den bataillons-kommandant, de voorste en achterste door de pelotons-kommandanten gekommandeerd.

De herstelling der kolonne geschiedt op het kommando: *Ingerukt!* langs den kortsten weg.

Elfde hoofdstuk. Marsch door engten.

Voorwaarts. Achterwaarts. Zijwaarts. Voorschriften voor de linie, de kolonne en het carré.

Twaalfde Hoofdstuk. Verligting in het dragen van het geweer en op den marsch.

Het geweer moet slechts dan geschouderd worden gedragen, wanneer het volstrekt vereischt wordt; bovendien moet men zich steeds toeleggen op het meeste gemak in het dragen en ook op de verkorte handgrepen van het geweer, wanneer het slechts doenlijk is. Is de gewone pas niet geschikt voor het oogmerk, dan kan hij bespoedigd of vertraagd worden op het kommando: *snel (langzaam) gaan!* Het kommando: *Uit den pas!* ontslaat niet alleen van dezen, maar vergunt ook de gelederen te openen, zoodat de pelotons in de geslotene kolonne 9 schreden tusschenruimte hebben, van het eene eerste tot het andere eerste gelid gerekend, terwijl voor het overige orde en stilte behouden blijven. Het kommando: *Los!* vergunt volkomene vrijheid in de houding van het geweer, spreken, rooken, enz.

Dertiende hoofdstuk. Beweging in den loop.

Wanneer men op het punt is van vuur te zullen moeten geven, moet deze beweging zonder dringende noodzakelijkheid niet uitgevoerd worden. Groote ruimten mogen slechts in linie- of kolonnen-frontmarsch, bij flankbewegingen, in de formatie met zessen en vieren afgelegd worden. De opmarsch der opene en geslotene kolonne, alsmede de formatie der carré's, geschieden ook in den loop.

Veertiende hoofdstuk. Aanwijzingen voor de oefening in, en het gebruik der verschillende vuurwyzen, alsmede nopens de aan een bataillon voorgeschrevene bewegingen en deszelfs dekking door tirailleurs.

Reeds de titel van dit hoofdstuk duidt aan, dat hier geene bepaalde voorschriften gegeven, maar slechts algemeene beginselen gesteld worden, naar welke de bataillons-kommandanten bij de eerst voorkomende gelegenheden hunne handelingen moeten inrigten.

Wijze van vuren. Stelling en beweging in linie en kolonne. Kompagnies-kolonnen voor een enkel bataillon, voor een afzonderlijk bataillon, zoowel tot den aanval als ter verdediging aanbevolen. Detachering en dekking door tirailleurs. De aanval met de bajonet moet, zoo mogelijk, nimmer zonder voorbereiding en medewerking van tirailleur-afdeelingen en zonder

reserve uitgevoerd worden. Verdediging tegen ruitery, en omgekeerd.

Tweede afdeeling. Oefening van verscheidene vereenigde bataillons.

Vyftiende hoofdstuk. Algemeene bepalingen.

Bataillons-, regiments-, brigade-tusschenruimten. Gedrag van den brigade-generaal, van den regiments-kommandant. Hun kommando. Eenvoudigheid wordt in alle bewegingen bijzonder aanbevolen.

Zestiende hoofdstuk. Stellingen.

Steeds in twee liniën; eerste, tweede. Geconcentreerde stelling, wanneer de bataillons-kolonnen slechts met de bataillons-tusschenruimten geplaatst zijn; de tweede linie slechts 50 schreden achterwaarts. Gevechtstelling. De eerste linie, 't zij in linie of in bataillons-kolonnen, met de noodige tusschenruimte voor den opmarsch. De tweede eveneens in bataillons-kolonnen, gewoonlijk op 150 schreden afstands. De kolonnen zijn allen doorgaans op het midden geformeerd. Deze stellingen zijn natuurlijk niet normaal; integendeel staan alle veranderingen vrij welke het terrein en de omstandigheden noodzakelijk maken.

Zeventiende hoofdstuk. Rigting.

In volle linie. In kolonne.

Achttiende hoofdstuk. Vuur.

Slechts bij zuiver faktische exercitiën bepaalt de brigade-generaal de wijze van vuren; anders laat hij aan den bataillons-kommandant de keus.

Negentiende hoofdstuk. Linie-bewegingen.

De tweede linie regelt hare bewegingen, zoo zij geen bijzondere bevelen bekomt, naar die der eerste.

Voorwaartsche marsch. In volle linie; met afgebrokene linie; met echelons: in opene kolonne-linie. Terugmarsch: in volle linie, met afgebrokene linie; met echelons: afwisselend. Frontverandering: gedurende de beweging. Van de plaats af. Flankmarsch. Verwisseling der liniën.

Twintigste hoofdstuk. Kolonnen.

Brigade-kolonne; regiments-kolonnen; bataillons-kolonnen, telkens met bijvoeging van de formatiewijze, bijv. met divisiën regts, met pelotons links op het midden. Formatie. Beweging. Formatie uit de geconcentreerde stelling uit de geslotene brigade-kolonne. Opmarsch gelijk aan dien eener bataillons-kolonne, of in eene voorwaarts gekozene stelling.

Een-en-twintigste hoofdstuk. Aanval en verdediging.

Aanval: in bataillons-kolonnen of in linie, met zij- en achterwaarts volgende kolonnen; slechts in zeldzame gevallen den aanval met vereende groote massa.

Verdediging: naar de gesteldheid van het terrein; op open terrein en tegen ruitery in carré's of bataillons-kolonnen. Terugtocht in echelons of bij afwisseling.

Twee-en-twintigste hoofdstuk. Marsch door defleën.

Voorwaartsche marsch. Terugmarsch.

Drie-en-twintigste hoofdstuk. Aanwijzingen over de dekking door tirailleurs.

Terugmarsch: met echelons; afwisselend. Frontverandering. Verdediging tegen ruitery.

Vier-en-twintigste hoofdstuk. Gedrag by paraden en eerbewijzingen.

Op de plaats: in linie, in geconcentreerde stelling; in regiments-kolonnen. Defileren: in opene en geslotene kolonnen.

Aanhangsel.

I. Bepalingen omtrent de oefeningen gedurende den verloftijd en tydens de troepen-vereenigingen.

Algemeene bepalingen nopens den tijd van duur der oefeningen en de daartoe door de chefs te geven voorafgaande oefeningen gedurende den verloftijd: Oefeningen der officieren. Oefeningen der onder-officieren: theoretisch onderrigt; exerceren; schieten naar de schijf; bajonetvechten; gymnastiek; schermen. — Oefeningen van het muzikkorps. — Oefeningen der in dienst blijvende manschap: leeruren; exerceren; schieten naar de schijf; oefeningen in de velddienst; bajonetvechten; gymnastische oefeningen.

Oefeningen gedurende de vereeniging der troepen: Oefeningen der vereenigde jagers; oefeningen in kompagnien, in bataillons, in regimenten, in brigaden en grootere afdeelingen van verschillende wapens.

II. Signalen op de trom met noten.

III. Instructie voor den tamboer-majoor.

III. Deel van het exercitie-reglement.

De *inleiding* handelt over het doel van het tiraileren.

Eerste afdeeling.

Eerste hoofdstuk. Vechtwyze in uitgebreide orde in 't algemeen.

Tweede hoofdstuk. Signalen.

Men heeft er 22. 1.) Geeft acht; 2.) aanroep voor de vier kompagnien; 3.) aanroep voor de drie bataillons; 4.) aanroep voor de jagers (derde gelid der infanterie); 5.) aanroep voor de ondersteuning; 6.) regts; 7.) links; 8.) voorwaarts; 9.) terug; 10.) halt; 11.) verspreiden; 12.) appel; 13.) achtste wending; schuinsche marsch; 14.) kwartwending; flankmarsch; 15.) de vleugel voor; 16.) loopen; 17.) vuurt; 18.) niet vuren; 19.) zich zamenscharen tegen ruitery; 20.) tirailleurs terug; 21.) verzamelen; 22.) los of uiteen.

Deze signalen worden met den hoorn gegeven. Kan echter de tirailleur-kommandant zijn wil zonder signalen door teekenen kenbaar maken, dan is zulks beter. Ook heeft ieder

officier, onder-officier en hoornblazer een fluitje bij zich, om met dezelve minder schelkklinkende signalen te geven.

Derde hoofdstuk. Houding van het geweer by het tirailieren.

Stilstaande wordt het geweer gewoonlijk bij den voet gezet; op marsch in de regter hand gedragen; doch alle andere houdingen van het geweer staan vrij; alleen wordt de man aanbevolen het geweer vooral tegen vochtigheid te bewaren en het glimpen van den loop te verhinderen.

Vierde hoofdstuk. Overgang tot het tirailieren eener afdeeling tot op de sterkte eener compagnie.

Zulks geschiedt steeds in twee gelederen, zoodat de jagers (derde gelid der linie-infanterie) of achterblijven, of den troep volgen, of voor het uit elkander gaan in het peloton inrukken. Worden de jagers (derde gelid) alleen uitgezonden, dan formeren zij zich voor het uit elkander gaan in roetten, nadat zij door de pelotons-openingen voor het front gekomen zijn.

Het uiteengaan geschiedt regts, links, of naar beide zijden van een te bepalen staande blijvend rot, of door de kwartwending, of in het voorwaarts gaan door de achtste wending. De gewone afstand bedraagt 8 schreden; doch men kan ook andere afstanden bevelen. De man van het tweede gelid staat twee schreden achter en even zooveel regts van zijn voorman. Voor bijzondere gevallen kan rotsgewijs uiteengegaan worden, zoodat men van een, of van beide vleugels slechts zooveel rotten achtervolgelijk laat afgaan als noodig is, terwijl het overig gedeelte van het peloton gesloten blijft.

Ten laatste volgt een voorschrift, hoedanig uit de geslotene kolonne, afdeelingen voor het tirailieren zijwaarts moeten genomen worden.

Vijfde hoofdstuk. Verzamelen en inrukken in den gesloten troep.

De verzameling kan regts, links, op een te bepalen rot, op de frontlijn, in het voorwaarts- en teruggaan, alsmede in den flankmarsch plaats hebben; steeds op twee gelederen; bevinden zich echter alle jagers (derde gelid) mede in de tirailleur-linie, dan verzamelen deze zich terstond in hunne gewone stelling. Op *Verzamelen!* loopen; op herhaald *appel!* in den stap.

Het inrukken geschiedt gesloten, na de voorafgaande verzameling, of verstrooid, door dat de tirailleurs door de pelotons-openingen achter het front gaan, zich achter derzelver openingen verzamelen, waarop de afdeeling inrukt. De jagers rukken doorgaans verstrooid weder in 't gelid.

Zesde hoofdstuk. Beweging eener tirailleur-linie.

Voorwaartsche marsch. Terugmarsch. Schuinsche marsch. Flankmarsch. Voorbrengen van den vleugel. Eene in den flankmarsch zijnde tirailleur-linie voert op dit signaal een rot-

ten-opmarsch uit naar het staan blijvende voorrot. Verlenging en verkorting eener tirailleur-linie.

Zevende hoofdstuk. Vuur in uitgebreide orde.

Het wordt gegeven naar het gewone beginsel der geweer-
verwisseling van het tweede en derde gelid, zoodat het tweede niet eer schiet, dan wanneer het eerste met de lading tot aan het opzetten van het zundkapje gekomen is.

Op de plaats. In den voorwaartschen marsch. In den terugmarsch. In den flankmarsch. Voor het vuur gedurende de beweging wordt bijzonder het afzonderlijk vuur aanbevolen. Overgang uit de eene beweging in de andere gedurende het vuren. Van de plaats af nemen de tirailleurs die geladen hebben, den voorwaartschen en flankmarsch, en zij die afgevuurd hebben, den terugmarsch aan. Om uit de eene beweging tot de andere over te gaan, wordt vooraf steeds halt gemaakt.

Achtste hoofdstuk. Gemeenschappelyke handeling van verscheidene voor het tirailieren afgezondene afdeelingen.

Het uitzenden van jagers. Bijzonder gebruik van het derde gelid. Versterking eener tirailleur-linie. Zij heeft plaats 't zij door derzelver verlenging op de vleugels, of door het inschuiven van de noodige rotten uit den soutien, op die plaatsen waar zulks noodig is. De versterking gaat reeds achter de tirailleurlinie, gewoonlijk bij het voorwaarts rukken, uiteen. Aflossing eener tirailleurlinie, waarbij de aflossende de plaats van de af te lossen linie inneemt, of achterwaarts eene gunstige stelling neemt, zoodat de afgeloste linie haren terugtogt op en door dezelve nemen kan. Algeheele, achtervolgelijke plaats hebbende ontwikkeling van een bataillon, aangenomen zijnde dat men eene andere reserve bij de hand heeft.

Negende hoofdstuk. Verdediging tegen ruitery.

Op het kommando: *Byeenscharen! zamengroepen!* verzamelen zich de tirailleurs in afdeelingen (halve sectiën) naar het midden, en maken, zoodra het ter verdediging noodig is, een' kring, waarin het eerste gelid met geveld bajonet, het tweede schootvaardig staat. In deze troepjes kan zich de linie bewegen, en uit dezelve ook weder uiteengaan. Wordt daarentegen de verdere vereeniging door middel van signalen bevolen, dan verzamelen de troepjes zich vooraf in sectiën, de sectiën in de verdedigingskolonne, welke ter sterkte eener divisie in sectiën, bij grootere sterkte in pelotons geformeerd wordt.

Tiende hoofdstuk. Aanval met de bajonet.

Dit hoofdstuk bevat in het bijzonder de regelen voor het gedrag der vooraf nabij te roepen ondersteuning.

Elfde hoofdstuk. Ondersteuning en reserve.

De ondersteuning maakt die afdeeling uit welke de tirailleurs onmiddellijk volgt; de reserve den grooteren troep, die beiden (tirailleurs en ondersteuning) uitzendt. Slechts dan volgt

de tirailleurs geene ondersteuning, wanneer de tirailleurs dicht nabij den geheelen troep blijven. Regelen voor het wederzijdsch gedrag.

Tweede afdeeling.

Twaalfde hoofdstuk. Gebruik van de jagers.

Waarde dezer troepensoort; aanwijzing van haar meest doelmatig gebruik. Gedrag wanneer zij met scherpschutters verenigd tirailieren. Sparing van dezelve waar het mogelijk is, en waar het doel door scherpschutters kan bereikt worden.

Dertiende hoofdstuk. Gebruik van het terrein.

Dit hoofdstuk bevat, gelijk van zelf spreekt, insgelijks slechts algemeene regelen en aanduidingen, geen bepaalde voorschriften, zoowel voor de tirailleurs, als voor de aanvoerders der bijzondere afdeelingen en de tirailleur-kommandanten. Ten slotte aanwijzingen over de uitvoering van velddienst-oefeningen.

Veertiende hoofdstuk. Aanwijzingen voor het gedrag der tirailleur afdeelingen in verbinding met andere wapenen.

In verbinding met ruitery. Bij de dekking van het geschut.

Aanhangsel. Dienst-signalen.

Noten voor de hoorn-signalen.

Bij het reglement is, zooals boven gezegd is, nog gevoegd: *Handleiding tot de kennis van het infanterie-geweer, van de bus, en in het schieten naar de schijf.*

Het infanterie-geweer: Deelen van hetzelfde; uit elkander nemen; ineenzetten.

De bus: als boven.

Behandeling, schoon- en zuiverhouden van het geweer.

Leiddraad voor het schieten naar de schijf.

Aanhangsel: As van de ziel; vizierlijn; kogelbaan en hare wederkerige betrekking. Gedrag voor het mikken bij het schieten naar de schijf. Munitie.

**HET KONINKLIJK ENGELSCH-DUI TSCH E LEGIOEN
EN DESZELFS GESCHIEDSCHRIJVER.**

Met volle overtuiging vereenigen wij ons met het gezegde van *Sallustius*: « dat niet alleen het verrigten, maar ook het te boek stellen van uitstekende handelingen lofwaardig is te achten, » en waarlijk, groot is de verdienste, om de met het zwaard bedrevene heldenfeiten door eene welversneden pen te verceeuwigen. Het gevoel dezer waarheid heeft in latere jaren aan de geschiedenis van de krijgsbenden, welke door schitterende wapendaden uitblonken, eene vroeger lang veronachtzaamde waarde doen toekennen; immers, wat kon wel vermogender zijn om die geestverheffing te bewerken en duurzaam te maken, welke als *esprit de corps* de sterkste drijfveer tot

de heldhaftigste bedrijven uitmaakt en de korpsen met eene zedelijke kracht bezielt die hen overwinnelijk doet worden, dan die overleveringen, welke, op het latere geslacht voortgeplant, dit tot navolging van de daden en namen aansporen die het zoo roemvol hoort vermelden? ja, bijna mag men hieraan nog meer vermogen toeschrijven, dan aan het eerekruis dat de borst der dapperen versiert, daar dit slechts eene tijdelijke, aldra in vergetelheid verdwijnende onderscheiding is, terwijl daarentegen de hunne daden vermeldende geschiedenis, een onvergankelijk gedenkteeken sticht. Met fier zelfgevoel stellen zijne nakomelingen hunne hoogste eer in van hem af te stammen, die tot een korps behoorde, dat een rijken oogst van krijgslauweren van bloedige en beroemde slagvelden mogt wegdragen, terwijl elk jeugdig strijder, die later in deszelfs gelederen treedt, zich een zeker aandeel in deszelfs roem als wettig eigendom toesigent, en in zijn gemoed het vast besluit voelt ontkiemen, om ten allen tijde zich waardig hetzelfde te gedragen. Van dáár die tooverkracht welke sommige korpsen bij iedere gelegenheid heeft doen uitmunten. Kan men als zoodanig bij andere legers opnoemen het beroemde *Maison du Roi*, bij het voormalige koninklijk Fransche leger, of de oude garde, de karabiniers en kurassiers van het keizerlijke leger; de kurassiers van *Seidlitz*, de huzaren van *Ziethen*, in het leger van *Frederik den Grooten*, en de zoo beroemde Oostenrijksche dragonders van *La Tour*; — ook bij het Nederlandsche leger hebben onderscheidene korpsen bestaan, waarbij, door roemrijke voorbeelden en herinneringen, de militaire en korpsgeest zorgvuldig aangekweekt en levendig gehouden werd, en die zich tot de laatste tijden, de vroegere waardig hebben blijven betoonen. Wij hebben ten bewijze daarvan slechts te noemen de voormalige lijfwacht van koning *Willem III*, die haren aan de *Boyne* en in den successie-oorlog behaalden krijgsroem ruim eene eeuw later als Oranje-karabiniers te *Tourcoing* (27 Aug. 1795) schitterend handhaafde; voorts de Waalsche en Hessische dragonder-regimenten, de dappere grenadiers *Wallons*, die sinds den slag bij *Nieuwpoort*, nimmer aan derzelve oude faam zijn te kort geschoten. Jammer slechts dat derzelve heldenbedrijven en namen geenen geschiedschrijver gevonden hebben, welke hunne daden aan het nageslacht heeft overgebracht.

Als eene aangename verschijning van onzen tijd is de waardering van deze edele taak, waarvan een, in dit opzigt, hoogst opmerkelijk werk een treffend voorbeeld oplevert; terwijl de erkenning van deszelfs verdienste, door eene algemeen gunstige militaire beoordeeling, gepaard met de hulde aan den schrijver door de medeleden van het korps bewezen, welks wapenfeiten hij vermeldde, ons heeft toegeschenen een niet onbelangrijk onderwerp van mededeeling op te leveren.

Het is de geschiedenis van het koninklijk Engelsch-Duitsche legioen, door den koninklijk Engelschen majoor *Ludlow Beamish* (1), waarin hij de lotgevallen en daden dier Hannoversche troepen voorstelt, die in 1805, bij de overheering der Franschen, uit hun vaderland verdreven, in Engelsche dienst traden en een uit alle wapens zamengesteld korps vormden, dat gedurende een tijdvak van twaalf jaren, een roemrijk aandeel aan de meeste wapenfeiten van het Britsche leger in Spanje, Denemarken en de Nederlanden heeft genomen; — een werk, dat door naauwkeurigheid, zaakkennis, door voordragt en uitvoering eene hooge waarde heeft, en als voorbeeld ter navolging, der belangstelling van elk militair waardig, mag worden aangemerkt.

Eenstemmig is de lof welke dit werk door alle, bijzonder door de militaire tijdschriften is toegezwaard, hebbende zelfs een der wegens zijne onpartijdigheid meest geachte Duitsche tijdschriften (2), eene uitvoerige schets van deszelfs rijken inhoud medegedeeld. Geen wonder dat bij eene zoo algemeen erkende en welverdiende toejuicing, de erkentelijkheid der nog in het Hannoversche leger aanwezige officieren van het legioen, die hunne roemrijke wapenfeiten bij hetzelfde eene eerezuil gesticht en der vergetelheid onttrokken zagen, zich in eene hooge mate opgewekt gevoelde en bij hen den wensch deed ontstaan, om den verdienstelijken schrijver hiervan een hem en hunner waardig blijk te geven, en gelukkig is het bij hen opgekomen denkbeeld te noemen, om — gelijk den hertog van *Wellington*, door het dankbare Brittanje voor zijne krijgsdaden een kunstig zilveren schild toegewijd was geworden — aan den vereeniger hunner wapenfeiten een toepasselijk zilver tafel-pronkstuk aan te bieden. De commissie van hoofd-officieren zag dan ook met de levendigste deelneming hare uitnoodiging beantwoorden, daar alda de vrijwillige bijdragen de aanzienlijke som van 2312½ rijksdaalders ter hunner beschikking stelden, en in Mei 1859 bevonden zij zich in staat om den schrijver dit prachtig, zinnig uitgedacht en den geest van het onderwerp juist uitdrukkend Eergeschenk, te kunnen aanbieden.

Dit prachtig tafelsieraad, 55 duim hoog en 1755½ lood zilver wegende, heeft aan den voet de *toewyding* aan den majoor *R. Ludlow Beamish*, door het *Officierkorps van het koninklyke deutsche legion MDCCCXXXIX*, in het Engelsch en Hoogduitsch.

(1) BEAMISH (LUDLOW) Geschichte der K. Englisch-Deutschen Legion, mit 9 Schlachtplanen, 18 kolor. Abbild., eine Lithogr. und mehrere Tabellen; gr. 8°, in 2 deelen. Hannover 1832—37.

(2) Oestr. Mil. Zeitschr. 1841, 2—7 heft.

Uit het voetstuk rijst een oude eikenboom met ver uitgebreide wortels, welke op deszelfs door veelvuldige takken en spruiten gevormde en dicht bebladerde kruin, nog eenen sierlijk gevlochten krans van eikenloof draagt, terwijl onder deszelfs beschermend lommer toepasselijk tien figuren gegroepeerd zijn, welke het leger volgens deszelfs verschillende wapensoorten en uniformen, in volle wapenrusting voorstellen, en daar zij de hoogte van 9 duim bezitten, eene naauwkeurige afbeelding derzelve geven.

Op dit ondergedeelte, in den eikenkrans, is het tweede hoofdedeelte van het tafelsieraad, namelijk de vaas geplaatst, welke in zes basreliefvelden, de geschiedenis van het legioen in vier beelden tusschen de figuren der Geschiedenis en des Roems voorstelt. Het *eerste veld* vertoont zinnebeeldig Gallie in vollen wapendos, met de jacobijnenmuts op het hoofd, in overmoed naar den deutschen eik grijpende, welks voet eene treurende vrouw — *Germania* — weér- en wapenloos omarmt. Twee jongelingen scheiden van *Germania*, om zich ter harer redding op een britsch schip in te schepen. — In het *tweede veld* ontvangt de zittende *Brittania* de beide jongelingen, aan welke zij wapens, benevens de met het Guelphenpaard versierde vaan, als onderpand der eer en vrijheid, uitreikt. — Aan de voorstelling van den strijd voor het verloren vaderland is het *derde veld* gewijd, waar men reeds de zegepraalende gevolgen van het getrouwe bondgenootschap aanschouwt, daar Gallie magteloos voor de aandringende jongelingen nederzigt en in den uitersten nood zich ten laatste nog met den arend en het schild van *Napoleon* poogt te dekken. — Het *vierde veld* eindelijk, vertoont den gelukkig verworvenen vrede en de heilrijke terugkeer in het geliefde vaderland.

Even kunstvol als rijk is het *deksel* bewerkt, vertoonende in een lauwerkrans het devies van den majoor *Beamish*: « *Virtus insignet audentes*, » hetgeen even treffend tot motto van het legioen had kunnen dienen. De *knop* wordt gevormd door eenen oprijzenden ten kamp gerusten leeuw, welke, als helmsieraad van het wapen des schrijvers, allergepast gekozen is en tevens op Albions leeuw zinspeelt, onder wiens magtige bescherming de scharen des legioens zich tot den heiligen strijd voor het vaderland verzamelden en onder wiens teeken zij ook zegevierde.

De overgave van dit geschenk ging vergezeld van een allezins voor het onderwerp gepast brief, hetgeen bij de dankzegging des schrijvers even welgepast beantwoord werd.

Loffelijk besloot het legioen zijne krijgsloopbaan met de rol die het in het laatste bedrijf van het groote treurspel te Waterloo vervulde. *Napoleon's* zoo onverwacht optreden, ver-

strekke hetzelfde ten prikkel om den afgeloopen diensttijd, vrijwillig door eenen nieuwen te vervangen, en volvaardig naar de Nederlanden over te schepen, om dáár aan den roemrijken veldtog van 1815 deel te nemen.

Aanzienlijk was de krijgschaar die het Duitsche legioen aldaar op de kampplaats voerde, daar hetzelfde 2 bataillons ligte en 6 bataillons linie-infanterie, 3 regimenten kavallerie en 5 batterijen of 18 stukken aanbragt, welke gezamenlijk ruim 7000 hoofden sterk waren.

Bij Quatre-Bras kon alleen de Duitsche artillerie deel aan den strijd nemen; bij Waterloo streden daarentegen alle wapenkorpsen, op eene wijs die boven allen lof verheven geacht mag worden; bovenal schitterend was de verdediging van het zoo gewigtig, voor het centrum gelegen punt, de pachtloef *la Haye Sainte*, door het 2de bataillon ligte infanterie, welke, als een navolgenswaardig voorbeeld van heldenmoed en zelfopoffering, in alle bijzonderheden overwaardig is gekend te worden. Niet meer dan 576 man sterk, sloegen deze dapperen herhaalde aanvallen van geheele Fransche divisien af; achter een wal van vijandelijke lijken en onder de brandende gebouwen, bleef de kleine schaar volhardend doorkampen, tot volstrekt gebrek van munitie haar tot het verlaten van de zoo dapper verdedigde puinhoopen deed besluiten. Was er overigens nog een bewijs noodig om de heldhaftigheid van het legioen in dezen dag te staven, men zou het vinden in het ontzettend verlies, waarmede het de te Waterloo behaalde lauweren betaalde, daar van de 7000 man niet minder dan 129 officieren en 1545 onder-officieren en manschappen dezelve met hun bloed hebben gekocht, terwijl het geheele getal van hen, die gedurende den tijdkring van het bestaan des legioens, op de onderscheidene oorlogstooneelen voor den vijand zijn gesneuveld of gewond geworden, 6121 van verschillende rangen, bedraagt; even aanmerkelijk is het getal dergenen die door ziekten en andere oorlogstoevallen, het leven hebben ingeschoten. Bovenal betreurenswaardig was de wijze waarop de dappere generaal-majoor *v. Bork*, die zich aan het hoofd der kavallerie in den slag van Salamanca roemvol had onderscheiden, met verscheidene officieren zijn einde in de golven vond, toen zij de oogenblikkelijke wapenrust in 1815, tot een korten uitstap uit Spanje naar het Duitsche vaderland wenschende te nut te maken, zich met verlof in December derwaarts inscheepten, doch nimmer hun korps mogten wederzien.

Met het eindigen van den oorlog keerden achtereenvolgens de onderscheiden korpsen naar Engeland terug, waar een aantal hooge bevelhebbers, door schitterende onderscheidingsteekenen, het getuigenis der hooge tevredenheid over de uitstekende dienstbetooningen van het legioen mogten ontvangen;

behalve deszelfs opperbevelhebber Z. K. H. den hertog *van Cambridge*, die het grootkruis der orde van Bath, ontving, werden 9 hooge officieren tot kommandeurs, 28 andere tot ridders verheven, terwijl aan 78 onder-officieren en manschappen de Guelfen-medaille werd uitgereikt. Overal en in alle officiele berigten wedijverde men om de roemrijke wapendaden van het legioen naar waarde te vermelden.

Bevreemdend dus en niet zonder pijnlijke gewaarwording verneemt men door den geschiedschrijver, hoe weinig de verknochtheid en de bewezene diensten van dit uitstekend korps, na deszelfs terugkeer in het Duitsche vaderland, erkend zijn geworden; hoever, bij de billijk gekoesterde verwachtingen, derzelve vervulling is achtergebleven; na zoovele gevaren getrotseerd, zooveel opofferingen, blijmoedig tot het afwerpen van het dwangjuk en het herstel van een zelfstandig volksbestaan gebragt te hebben, ondervond dit schoone korps hetzelfde grievende lot van al degenen die in Engelsche soldij traden, wanneer de vrede hunne diensten niet meer onmisbaar maakte, en de in den oorlog bewezene, vergeten werden. Hetzelfde wat ruim twaalf jaren vroeger, de uitstekende Hollandsche (*dutch*) brigade had getroffen, viel nu ook het Engelsch-Duitsche legioen ten deel. Daar de onderscheidene korpsen, die het zamenstelden, ontbonden en de manschappen naar hunne haardsteden teruggezonden werden, terwijl de officieren, die met regt gemeend hadden zich te mogen vleijen, om volgens hunnen rang in het Hannoversche leger aangesteld te worden, slechts de grievende keus gelaten werd, om met halve soldij zich in de werkeloosheid te begraven, of met verlies van hunnen zuur verworven rang, onder veel jongere officieren, in de armee in te vallen.

Doordrongen van dit smartelijk gevoel, besluit dan ook de majoor *Beamish* de geschiedenis van het Duitsche legioen, met het voor het begin van het werk geplaatste motto:

« Wir, wir haben von seinem Glanz und Schimmer
Nichts als die Müh' und als die Schmerzen,
Und wofür wir uns halten in unserm Herzen. »

**** ...N.

Officiële Berigten.

BESCHRIJVING der Kleeding en Uitrusting voor het wapen der kavallerie.

DRAGONDEERS.

VOOR ONDER-OFFICIEREN EN MANSCHAPPEN.

Rok. Van donker blaauw laken, op de borst met eene rij van negen groote bebombeerde witte knopen, met een granaat daarop, toe-

geknoopt; — staande gesloten kraag, van dezelfde stof als de rok, van voren *zeven* en van achteren *zeven en een halven duim* hoog, met vier haken en ooggen; aan de voorzijden belegd met een pat van geel uitmonstering-laken, iedere pat, aan den bovenkant *dertien* en aan den onderkant *twaaft duimen* lang, *zes duimen* hoog of breed; op het midden der patten, aan de achterzijden, een kleine uniform-knoop. — Op de schouders een passant van geblokt wit katoen-galon, ter breedte van *twaaft strepen*, op geel uitmonstering-laken, alsmede een ijzeren oog, tot het bevestigen der epauletten; — de mouwen van onderen, aan de buitennaden, met eene split, ter lengte van *twaaft duimen*; de opslagen van dezelfde stof als de rok, hoog *vijft duimen*; in het midden op de mouw, met een punt ter hoogte van *twaaft duimen* uitlopende; van onder voorzien met twee kleine uniform-knoopen, waarvan één open één boven den opslag geplaatst; aan de linkerzijde van den rok, ter hoogte van de heup, een driekop passant, voor den sabelkoppel, lang *dertien duimen*, van boven een knoopsgat en van onderen in den naad der taille bevestigd; een groote knoop op den rok, tot het vastmaken van den passant. — De achterpanden of slippen, aan weerszijden omgeslagen en belegd met geel uitmonstering-laken, de beide buitenste spiegels van onderen aan de slippen, ter breedte van *vijft duimen* schuins oplopende, zoodat die op de heup aan den voorkant van het voorpand, met de breedte van eene vies eindigen; de achterpanden aan elkander verbonden, waardoor de middenste spiegels, van boven over elkander liggen, zoodanig dat de bovenste of die, aan de linkerzijde, aan de taille, eene breedte heeft van *twee duimen* en van onderen, in de schuinste rigting gemeten, die van *vijft duimen*, mitsgaders de lengte van *twintig duimen*; — de spiegels van onderen allen van gelijke breedte.

Op elk der spiegels, van onderen, een granaat van donkerblauw uitmonstering-laken. De looze zakkleppen, waarvan het bovenste gedeelte een driekop passant is, in de lengte der slippen, voorzien met drie groote knoopen, als één op de taille, de tweede in het midden, en de derde van onder de zakkleppen; — de onderpanden van binnen met geel uitmonstering-laken belegd, en daarin een zak.

De kraag, de voorpanden, de opslagen, de zakkleppen en de passant, gebiedt met geel uitmonstering-laken.

Epauletten. Van wit gebleekt linnegaroen; de tong lang *één palm*, *acht duimen* en *zeven duimen* breed; de franje ter lengte van *acht duimen*, gewerkte rand, makende een bijna halven cirkel, in het midden gemeten ter wijfde van *dertien duimen*; langs den rand, aan de binnen- en buitenzijde, een koord van dezelfde stof.

De epauletten van onderen belegd met geel uitmonstering-laken; boven aan het eind der tong een kleine uniform-knoop, en van onderen een haak van wit metaal, tot het bevestigen der epauletten, op den rok.

Voor de manschappen welke lage schouders hebben, zal het opvulsel, tusschen de tong en het belegsel, worden vermeerderd, ten einde de epauletten vierkant op de schouders kunnen worden gedragen.

Rijbroek. Van donkerblauw laken, met eene vies van geel uitmonstering-laken op de buitennaden; van voren, in het midden, eene gulf, lengte van *vijft en twintig duimen*, van boven een knoop en knoopsgat; tegen de binnen-linkerzijde der gulf eene lakensche strook, op grijs linnen, met vier knoopsgaten; aan de rechterzijde vier knoopen.

Aan de rijbroek, van achteren, een lakensche trekker, op grijs linnen, aan de linker zijde voorzien met een blank ijzeren ovalen gesp.

De pijpen van onderen aan de buitenzijden met eene split, ter lengte van *twee en twintig duimen*; de binnenzijde der split, aan de voorpijp, voorzien met eene lakensche strook, op grijs linnen met vijf knoopsgaten, waarvan het onderste in eene perpendiculaire rigting; aan de achterpijp vier zwarte ijzeren en een groote uniformknoop tot het digtmaken van de split; zwart lederen souspieds, aan beide zijden der pijpen vastgemaakt. De broek voorts voorzien met kalfslederen bezetsel, Leginnende van

voren, van den bovenkant, op een afstand van *twee en dertig duimen*, en van achteren, op dien van *zeven en twintig duimen*, en gaande tot onder aan de pijpen; de afstand van de vies tot aan het leder, ter hoogte van de knie, van voren, *tien duimen*, en van achteren *zeventien duimen*, van onder aan de voorpijp *élf duimen* en aan de achterpijp *negentien duimen*; de zitting rondgesneden.

De broek van boven en de pijpen van onderen belegd met eene strook grijs linnen, van buiten aan den voor- en achterkant, twee zwarte ijzeren knoopen voor den broekdraagband.

Pantalon, alleen voor de onder-officieren en trompetters.

Model gelijk aan de rijbroek, doch zonder lederen bezetsel.

Stalbuis. Van donkerblauw laken, op de borst met eene rij van *zeven* groote uniform-knoopen toegeknoopt, staande open kraag, van dezelfde stof als de stalbuis, van onderen met een ijzeren haak en oog; de kraag van voren, regstandig gemeten, hoog *zeven duimen*, van achteren *acht duimen*; op den linker schouder, een lakensche driekop passant, met kleinen uniformknoop en knoopsgat.

De mouwen van onderen aan de buitennaden met eene split, ter lengte van *twaaft duimen*; de opslagen van soortgelijk laken als de kraag, hoog *zeven duimen*, in het midden op den mouw, met eene punt uitlopende, ter hoogte van *twaaft duimen*, voorzien met een kleinen uniformknoop en knoopsgat.

Aan beide zijden van de stalkuis, ter hoogte van *élf duimen* van den onderkant, een zak, met gulf, ter lengte van *zestien duimen*.

Aan de linker zijde een staande passant, met knoop en knoopsgat, tot het ophouden van den sabelkoppel; van achteren op de taille, twee ronde opstaande plooitjes, met eenen grooten uniformknoop op dezelve.

Stalmuts. Van donker blauw laken, met opslaande vóór- en achterklep van dezelfde stof; van boven horizontaal en aan beide zijden naar buiten omgeslagen, in eene punt toeloope, en aan de muts vastgemaakt.

De kleppen, de omslagen en de vóór- en achternaad gebiedt, met geel uitmonstering-laken; van binnen aan den onderkant belegd met zwart bazaar leder, ter breedte van nagenoeg *zes duimen*.

De hoogte van de muts, gemeten van den onderkant, tusschen de beide kleppen, tot aan den bovenkant, ruim *twintig duimen*, *vijft strepen*, van voren en van achteren *zeventien duimen* *vijft strepen*; de breedte van boven *achtien duimen* *vijft strepen*.

Op het midden van de voorklep, op *vijft en veertig strepen* van den onderkant, een geborduurde granaat van gele saai, in zijn geheel lang *acht en zestig strepen*, de vlam ter breedte van *vijftig* en de granaat die van *vijft en twintig strepen*; aan de punt der muts zelve van voren een kwastje, mede van gele saai, ter lengte van *vijft en veertig strepen*.

Manteljas. Van licht blauw laken met kleinen staanden kraag van dezelfde stof, ter hoogte van *vijft duimen*, met eenen kleinen zwarten beenen knoop en knoopsgat, tot het digt maken. De overslagen met *vijft* dito groote knoopen en knoopsgaten; de afstand der knoopen, gemeten aan den voorkant *vijftien duimen*.

In iedere zijde eene insnede voor zak, met lakensche klep, tot het bergen der epauletten als anderszins, ter breedte van *één en twintig duimen*; in het midden een grooten ijzeren knoop met knoopsgat, de zakken van grijs linnen.

Aan de linker zijde van den manteljas eene opening of split, ter lengte van *vier en twintig duimen*, voor het gevest van de sabel.

In het midden van het achterpand, van onderen eene split, lang *vijftig duimen*, met knoop en knoopsgat, op een afstand van *twaaft duimen* van den bovenkant der split.

De halve wijfde van den manteljas eene *el vier en tachtig duimen*.

Een lakensche ceintuur van dezelfde kleur als de manteljas, lang *één el zes duimen* en breed *vijft en veertig strepen*, met twee knoopen en knoopsgaten.

De mouwen gevoerd met grijs linnen; de opslagen ieder lang of hoog *achtien duimen*; de overslagen van binnen, op een afstand van *achtien duimen* van de onderste knoopsgaten, voorzien, regts, van eene laken-sche sluitlis, en links met eenen kleinen knoop.

Mantel. Even als de manteljas van licht blaauw laken, de halve wijde, langs den onderkant gemeten, *twee el vijf en zestig duimen*, de lengte van voren *zeventig duimen*, idem van achteren *twee en zeventig duimen*, en in het midden der halve wijde *acht en zeventig duimen*. Van voren voorzien met twee knoopen en knoopsgaten.

De kraag van den mantel van dubbel laken, lang aan den bovenkant *zes en zestig duimen*, en aan den onderkant *zeven en vijftig duimen*; de hoogte regtstandig gemeten, van voren *achtien duimen*, en van achteren *negentien duimen*; aan de linkerzijde twee sluitlissen, ieder *elf duimen* lang, en aan beide zijden, drie kopsgewijze gesneden, voorzien met een zwartbeenen knoop en knoopsgat, aan de rechterzijde twee soortgelijke knoopen.

Mantelzak. Van donker blaauw laken, met ronde zijstukken; langs den naad der zijstukken eene biezen geel uitmonstering-laken, en op het midden een roosje van geel galon, ter breedte van *vijftien strepen*, het roosje over het midden gemeten *vijf en dertig strepen*. De mantelzak lang *vijftig duimen*, de binnenklep breed *acht duimen*, voorzien met vier zwartlederen stooten, de bovenklep breed *twee en twintig duimen*, met drie soortgelijke stooten; voor de buitenklep drie- en voor de binnenklep vier zwartverlakte ijzeren rolgespen.

Casque. Bol van ijzer met staal vermengd, van onderen met een rand van zeehondenvel; zwartlederen voor- en achterklep, overtrokken met soortgelijk vel, en omvat met koperen randen; koperen geschulpte stormbanden, met dito dubbelen gesp en lederen voering; koperen rosetten met moertjes en schroefjes; koperen leeuwenkop met oogjes en pennen tot het bevestigen aan den bol; koperen kam, met acht schroefjes en moertjes als voren; koperen cocarde, oranjekleurig geverwd, met schroefje en moertje; granaat van wit metaal. Viltten binnenkap, met lederen bekleedsel.

Op de kam een zwarte afhangende staart van paardenhaar, met dito pluim, ter lengte van *veertig duimen*; zullende de staart compleet niet minder mogen wegen dan *drie oncen, zeven looden*.

Halsdas. Van zwart, zoogenaamd half laken, van boven met zwart bazaarleder gebied; — de hoogte, regtstandig gemeten, in het midden ruim *negen* en aan de einden *zeven duimen*; aan de linker zijde voorzien met eenen zwarten ijzeren gesp, met leder bevestigd; — aan de rechter zijde een leder stootje, zonder gaatjes, om de das naar gelang der dikte van den hals sluitend te maken, zoodanig dat de einden tegen elkander komen; — in het midden, aan den onderkant van de das, een stukje van hetzelfde laken, puntig toeloopende, en in het midden de lengte van *negen duimen* hebbende, tot het bedekken van het hemd, gevoerd met loodkleurig kanafas.

Laarzen. Volgens het model, respectievelijk bij beschikkingen van het Departement van Oorlog, van den 16^{den} November 1838 en 25sten Januarij 1839, n°. 48 en 77, voor de kavallerie uitgegeven, met uitzondering dat dezelve, in plaats van op ééne, alsnu op twee leesten, namelijk eene regtsche en eene linksche zullen moeten zijn vervaardigd.

Sporen. Van blank ijzer, de lengte der halzen, binnen uit gemeten, *veertig duimen*, kort gebogen stang met getand raadje; de sporen met een ijzeren pin in het midden en de einden der halzen, met schroeven in de hakken der laarzen en rijschoenen bevestigd.

Handschoenen. Volgens model, uitgegeven bij aanschrijving van het Departement van Oorlog, van den 2^{den} Augustus 1839, n°. 81.

Sabelkwast. Van wit zeemleder, de kwast of peer lang *vijf en zeventig strepen*, en met regtstandige openingen, aan weerszijden getand, van anderen zamengevoegd, zoodanig dat in het midden eene ronde opening blijft; de band uit twee stukken, het een lang *vier en dertig duimen* en

breed *achtien strepen*; in hetzelfde twee gaten, het eerste op *vijf en twintig* en het tweede op *negentig strepen* afstand van de punt. Het tweede stuk lang *vijf en twintig duimen* en *achtien strepen* breed, voorzien met eene opening op *vijf en twintig strepen* afstands van de punt, waarin een' dubbelen koperen knoop.

De band voorzien met twee losse schuifpassanten, en een passant boven aan den kwast bevestigd.

VOOR OFFICIEREN.

Rok. Voor zooveel den vorm en de snid betreft, als het model voor den troep bepaald, op elk der vier omslagen van de panden, een, op donker blaauw laken geborduurde granaat van zilver.

De passanten tot het dragen der epauletten, mede geborduurd van zilver, overeenkomstig het bereids verstrekt model; van onderen belegd met geel uitmonstering-laken.

Pantalon. Volgens het model der rijbroek voor den troep bepaald, doch zonder lederen bezetsel, met eene gele biezen in de buitennaden, zoo voor groote als kleine tenue.

Overrok. Van donker blaauw laken *twee* rijen, ieder van *zeven* groote uniforms-knoopen, staande openkraag, de kraag, de opslagen, mitsgaders de overrok, vóór en achter gebied met geel uitmonstering-laken; op de schouders, twee passanten gelijk aan die voor den rok omschreven.

De lengte van den overrok moet zoodanig wezen, dat de onderkant tot op een afstand van eenen palm boven de knie komt.

Manteljas met mantel. Volgens het model voor den troep bepaald, de staande kraag van den mantel, voorzien met twee sluitlissen, van lichtblaauw koord, van binnen gevoerd, met laken van de kleur van den mantel.

De mantel van voren en de split in den jas van achteren, respectievelijk voorzien met *tien*, met laken overtrokken knoopen.

Casque. De bol, alsmede de vóór- en achterklep van massief zilver; om den bol aan den onderkant een vergulden band, de kleppen omvat met dito randen, vergulde stormbanden met dito rosetten, waarop een eiken krans van zilver aan den bal bevestigd, de kam en leeuwenkop mede verguld; cocarde met zilveren rand, zilveren granaat; zwart paardenharen staart, met dito panache en vergulden ring; de voorklep met groen en de achterklep met rood maroquin leder van binnen belegd; aan de binnenzijde van den bol een geel lederen noodriem met vergulden gesp.

Schacot voor dagelijkse dienst. Ter hoogte van *een en twintig duimen* aan den voorkant; van boven achter, *één duim* lager; de middellijn van den bol *vijftien duimen*, de schacot overtrokken met zwart gewast linnen of taffetas, met eenige ruimte in de rondte; de klep omhoog, en, in eene horizontale rigting, aan den schacot bevestigd; witte stormbanden, volgens het model bij de infanterie in gebruik, met granaaten op de rosetten; zilveren pompon, ter hoogte van *zes duimen*, de breedte in doorsnede *vijf duimen*; voor de hoofd-officieren en ritmeesters van bouillons, en voor de luitenants van torsade.

Stalmuts. Voor zooveel den vorm en de snid betreft, volgens het model voor den troep bepaald; op de voorklep een op blaauw laken geborduurde zilveren granaat, de muts gebied met geel uitmonstering-laken, aan de voorste punt een kwastje van zilver, voor de hoofd-officieren en ritmeesters van bouillons, en voor de luitenants van torsade.

Halsdas. Volgens het model voor den troep bepaald, doch van zwarte zijde.

Handschoenen. Van wit zeemleder.

Sporen. Volgens het model voor den troep bepaald, van blank ijzer of van wit metaal.

Epauletten. Van zilver, volgens het model voor den troep bepaald, voor de hoofd-officieren met bouillons, en voor de ritmeesters en luitenants van torsade.

ESKADRON KAVALERIE.

Sabelkwast. Van zilver met dito koord, voor groote tenue; met een zwart koord van pasement voor kleine tenue, en bij exercitien de kwast of peer van zwart leder, met koord van dito pasement.

Patroontasch. Voor groote tenue, volgens het bestaand model, het nummer van het regiment geplaatst in den lauwerkrans, en voor kleine en marschtenu, als voor de groote tenue, doch te dragen met een overtrek, volgens het bestaand model.

Patroontasch-bandelier. Voor groote tenue van zilver galon, het garnituur van wit metaal, met uitzondering van den leeuwenkop en de schulpen op den grooten gesp, die verguld zullen zijn.

De bandelier op geel maroquin leder, zoodanig dat daarvan, aan weerszijden van het galon, eene smalle bies zigbaar is; zullende dat voorwerp met een krommen bogt over de borst loopende moeten zijn, en voor kleine en marschtenu met een overtrek volgens het bestaande model, voorzien met kleine witte knopen met een granaat daarop.

Sabelkoppel. Voor groote tenue van zilver galon met een oranje streep in het midden, en zulks in vervanging van de sjerp; het galon van dezelfde breedte als de patroontasch-bandelier, en even als die op geel maroquin leder, de ahangriemen ter breedte van *twintig strepen*, voorzien met eene vergulde slotplaat met cijfer van wit metaal en voor kleine en marschtenu van zwart verlakt leder, de koppel- en ahangriemen van dezelfde breedte als die voor de groote tenue omschreven; slotplaat als voren; voor de dagelijksche dienst, van zwart verlakt leder, de koppel ter breedte van *vijf en twintig*, en de ahangriemen van *twintig strepen*; twee witte gebombeerde gladde knopen van *drie duimen* in doorsnede en een haak voor het lijf; twee dito knopen boven op de ahangriemen; een kettingje met haak aan den voorsten ahangriem, om de sabel op te haken.

De gespen der onderscheidene sabelkoppels, half ovaal met uitzondering van dien voor den lijfriem, welke den vorm moet hebben van eene figuur .

Sabel. Volgens het model voor den troep bepaald.

(Het vervolg hierna.)

(Vervolg en slot der Tabellen betrekkelijk de organisatie van het Limburgsch bonds-contingent. Zie het vorig nummer.)

KOMPAGNIE ARTILLERIE.

	Sterkte.		Paarden.	TRACTEMENTEN EN SOLDIEN.	TOTAAL.
	Officieren.	Troepen.			
Kapitein der 1ste klasse. (*)	1	1		f2400 00	f2400 00
1ste Luitenant.	1	1		1200 00	1200 00
2de Luitenant.	1	1		1000 00	1000 00
Sergeant-majoor.		1		365	f1 00 365 00
Sergeanten.		4		1460	0 80 1168 00
Fourier.		1		365	0 80 292 00
Korporaals.		4		1460	0 55 803 00
Vuurwerker-hulprijters.		4		1460	0 45 657 00
Trompetters.		1		565	0 65 237 25
Kanoniers.	gedurende één jaar onder de wapenen.	18		6570	0 25 1642 50
	met verlof.	44			
Stukrijders.	gedurende één jaar onder de wapenen.	10	12	5650	0 27 1003 75
	met verlof.	40			
	3	127	3 4 12		f10768 50

(*) Van de 2de klasse f 2000, van de 3de klasse f 1600, met inbegrip der toelage bedoeld bij art. 8 van het Koninklijk besluit van 10 Maart 1841, No. 23.

Bij Z. M. besluit van den 22sten Juli 1842, No. 64, is bepaald, dat het tractement voor den kapitein der artillerie, ingeval hij tot de 2de of 3de klasse mogt behooren niet 2000 en 1600, maar 2200 en 1800 gulden zal bedragen.

	Sterkte.		Paarden.	TRACTEMENTEN EN SOLDIEN.	TOTAAL.
	Officieren.	Troepen.			
Ritmeester-Kommandant.	1	1		f2400 00	f2400 00
Ritmeester.	1	1		2000 00	2000 00
1ste Luitenant.	1	1		1500 00	2300 00
2de Luitenant.	1	1		1200 50	2400 00
Oppervachtmeesters.		1	1	365	f1 05 383 25
Wachtmeesters.		8	8	2920	0 85 4282 00
Fouriers.		2	2	700	0 85 620 50
Korporaals.		12	12	4380	0 45 1971 00
Trompetters.		4	4	1400	0 65 940 00
Hoefmeden.		2	2	730	0 35 235 00
Kavalleristen.	Vrijwilligers.	66	66	24000	0 33 8431 50
	Gedurende één jaar onder de wapenen.	40	34	14600	0 27 4015 50
	Met verlof.	120			
	6	255	12 129		f28707 75

BATAILLON INFANTERIE.

	Sterkte.		Paarden.	TRACTEMENTEN EN SOLDIEN.	TOTAAL.
	Officieren.	Troepen.			
STAF.					
Majoor.	1	1		f2000 00	f2600 00
1ste Luitenant-adjutant.	1	1		1200 00	1200 00
1ste Luitenant-kwartiermeester.	1	1		1000 00	1000 00
Adjutant-onderofficier.		1		365	f1 00 365 00
Korporaal-lamboer.		1		365	0 45 161 25
Meester geweremaker.		1		365	0 35 127 75
KOMPAGNIEN.					
Kapitein 1ste klasse.	2	2		1800 00	3600 00
Kapitein 2de.	2	2		1600 00	3200 00
Kapitein 3de.	2	2		1400 00	2800 00
1ste Luitenant.	6	6		900 00	5400 00
2de Luitenant.	6	6		700 00	4200 00
Sergeanten-majoor.		6		2100	0 80 1752 00
Sergeanten.		24		8760	0 65 5694 00
Fouriers.		6		2190	0 65 1423 50
Korporaals.		48		17520	0 35 6132 00
Tamboers.		18		6570	0 30 1971 00
Soldaten		312		113380	0 25 28470 00
gedurende één jaar onder de wapenen.		960			
met verlof.					
	21	1377	2		70099 50

BIJLAGE III.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 11de DEEL, N°. 3.

(Maand September 1842).

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD :

Bij het 7de reg. inf., tot 2de luit^e. : S. G. Peuchen en K. W. A. Wildeman, vroeger onder-officieren bij het Nederlandsche leger. Tot magazijnm. der art. van de 5de kl. te Delft: de 2de luit. A. A. Hoogeveen, van het 5de reg. art. Bij het 5de reg. art., tot instructeur: de kap. P. G. Callenfels, van het 2de reg. art. Bij het 2de reg. art.: tot surnumeraire adjunct-paard.-arts^e. : de vecartsen der 1ste kl. F. G. E. Thiange en A. F. Meilink. Tot offic. van gez. der 2de kl. : de offic. van gez. der 3de kl. A. W. M. van Hasselt, van het garn. te Delft. Tot offic^e. van gez. der 5de kl. : de bezold. kweekelingen der 1ste kl. bij 's Rijks kweekschool voor mil. geneesk. E. H. Willems, A. Scholten en A. T. Umbgrove, de bezold. kweek. der 2de kl. bij id. A. de Jong. Tot offic. van gez. der 5de kl. voor de vereenigde mil. geneesk. dienst der land- en zeemagt in Oost-Indie: de bezold. kweek. der 1ste kl. bij 's Rijks kweekschool voor mil. geneesk. A. Schultz. Tot offic. van gez. der 5de kl. : de kweek. der 1ste kl. bij 's Rijks kweek. A. M. Verhoef. Bij het korps mariniers, tot 2den luit. : de wachtm.-volontair C. G. Ziervogel, van het 4de reg. ligte drag.

Verplaatsingen.

Bij het 5de reg. inf. : de kap. J. van Dam, van het 8ste reg. inf. Bij het wap. der inf. in Oost-Indie: de 2de luit. J. C. Rappard, van het 4de reg. inf. Bij het alg. depôt der landm. n°. 55: de 1ste luit. T. L. Imthurn, van het 7de reg. inf. Bij het 2de reg. art. : de 1ste luit. E. J. Jacobs, van de komp. art.-werklieden. Bij de komp. art.-werklieden: de 1ste luit. C. G. van Dentzsch, van het 2de reg. art. Bij het reg. gren. : de 2de luit. J. Schuurman, van het 1ste reg. inf. De

2de luit.-magazijnm. der art. van de 5de kl. A. Kraak, van Delft naar Coevorden. Bij het 1ste reg. lans. : de 2de luit. A. W. D. Ramdohr, van het 4de reg. ligte drag. Bij het 2de reg. lans. : de 2de luit.-kwartierm. A. Treffers, van het 7de reg. inf. Bij het Dep. van Oorl. : de 1ste luit.-kwartierm. J. C. N. van Hees, van het reg. gren. Bij het reg. gren. : de 2de luit.-kwartierm. G. F. H. Ragay, van het 5de reg. inf. Bij het 5de reg. inf. : de 1ste luit.-kwartierm. B. A. A. Roeloffs, van de komp. maréchaussée in Limburg. Bij de komp. maréchaussée in Limburg: de 1ste luit.-kwartierm. W. P. J. Knibbeler, van het 4de reg. inf. Bij het 4de reg. inf. : de 2de luit.-kwartierm. J. A. Saltet, thans à la suite van het 7de reg. inf.

Ervol ontslagen.

De 2de luit. F. A. Wijnmalen, van het 1ste reg. inf. De offic. van gez. der 5de kl. J. D. van Batenburg. De 1ste luit. J. D. L. van Slingelandt, van het 5de reg. art. De 1ste luit. A. van Daalen van het reg. gren.

Non-actieveits-tractement verleend aan:

Den 2den luit.-pikeur A. van Veldhoven, van het 1ste reg. lans. Den offic. van gez. der 2de kl. S. F. Rendlen, van het garn. te Nijmegen.

Gepensioneerd.

Den 1ste luit. J. H. van der Meyl Dekker, van het 9de reg. inf. De 1ste luit. met rang van kap. F. Röseler. De 2de luit. A. J. Willame, van het korps Kon. maréchaussée, onder toekenning van den rang van 1sten luit., zonder bezwaar der schatkist. De 1ste luit. op non-act. C. J. L. Sträter, thans adm. van kleed. en wap. bij de afd. jag.

Overleden.

De 1ste luit.-magazijnm. der art. J. F. Weijers, te Coevorden.

